

*Juhani Salmi, Asmo Honkanen, Juha Jurvelius,
Pentti Moilanen, Pekka Salmi ja Kari Mikko Vesala*

Haastatteluja Hangosta Utsjoelle

Ammattikalastuksen profiilitutkimuksen metodiikkaa

RIISTA- JA KALATALOUDEN TUTKIMUSLAITOS
KALATUTKIMUKSIA – FISKUNDERSÖKNINGAR

No 116

1996

Haastatteluja Hangosta Utsjoelle

Ammattikalastuksen profiilitutkimuksen metodiikkaa

Juhani Salmi, Asmo Honkanen, Juha Jurvelius, Pentti Moilanen, Pekka Salmi
ja Kari Mikko Vesala

Helsinki 1996

Vastaava toimittaja: Lauri Urho

Kansi: Teemahaastattelua nauhalle (Kuva: Pekka Salmi)

Sisäsivujen kuvat: Pekka Salmi

Kirjoittajat ovat vastuussa kirjoituksensa sisällöstä, eikä se välttämättä edusta Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen virallista kantaa.

ISBN 951-776-085-X

ISSN 0787-8478

Oy Edita Ab

Helsinki 1996

Juhani Salmi, Asmo Honkanen, Juha Jurvelius, Pentti Moilanen, Pekka Salmi ja Kari Mikko Vesala

Haastatteluja Hangosta Utsjoelle. Ammattikalastuksen profiilitutkimuksen metodiikkaa

Tutkimusraportti

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Ammattikalastuksen profiilit (312040)

Tämä raportti on osa maa- ja metsätalousministeriön tilaamaa ammattikalastuksen profiilitutkimusta. Tavoitteena on kuvata tutkimuksessa käytettyjä tilastollisia ja laadullisia menetelmiä, aineistojen analysointia sekä ilmi tulleita ongelmia. Erillisen metodiraportin laatiminen katsottiin tärkeäksi tutkimuksen poikkeuksellisen laajuuden, laadullisten menetelmien käyttötavan ja aineiston tulevien hyödyntämismahdollisuuksien vuoksi.

Aineisto kerättiin henkilökohtaisin haastatteluin, joissa käytettiin sekä strukturoituja lomakkeita että teemahaastattelua. Strukturoidun lomakekyselyn ja teemahaastattelun yhdistelmän avulla pyrittiin saamaan kokonaisvaltaisempi ja moniulotteisempi kuva ammattikalastuksesta, sen ongelmista ja kalastajien muutoksenhallinnasta. Vuosien 1994 ja 1995 aikana merialueella haastateltiin 207 ja sisävesialueella 60 kalastajaa. Haastattelutyön toteutumisen mahdollisti kattava toimipaikkaverkosto, josta aineiston keruuseen osallistui 14 henkilöä. Teemahaastattelujen nauhoituksia kertyi sanataarkasti puhtaaksikirjoitettuna noin 5500 sivua tekstiä. Aineiston sisältämät tekstipätkät ryhmiteltiin 36 sisältöluokkaan. Tätä laajan aineiston käsittelyä helpottavaa luokitusta voidaan käyttää hakemistona jatkotutkimuksissa.

Ammattikalastus, henkilökohtainen haastattelu, teemahaastattelu, lomakehaastattelu, otanta

Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 116

951-776-085-X

0787-8478

25 s. + liitteet

Suomi

50 mk

Julkinen

Painatuskeskus Oy
Valtikka
Annankatu 44
00100 Helsinki
Puh. (09) 566 0566 Fax (09) 566 0570

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
PL 202
00151 Helsinki

Puh. (09) 228 811 Fax (09) 631 513

Juhani Salmi, Asmo Honkanen, Juha Jurvelius, Pentti Moilanen, Pekka Salmi ja Kari Mikko Vesala

Intervjuer från Hangö till Utsjoki, metodik för profilundersökningar av yrkesfisket

Rapport

Referat

Rapporten är en del av den profilundersökning av yrkesfisket som beställts av jord- och skogsbruksministeriet. Målsättningen är att beskriva de statistiska och kvalitativa metoder som använts i undersökningen, analysen av materialet samt de problem som kommit i dagen. På grund av undersökningens ovanligt stora omfattning, och för att man senare skall kunna dra nytta av materialet och det sätt på vilket man utnyttjat kvalitativa metoder ansågs det viktigt att presentera dessa frågor i en skild rapport.

Materialet insamlades med hjälp av personintervjuer, både via strukturerade blanketter och temaintervjuer. Genom att kombinera de ovannämnda metoderna försökte man få till stånd en mera helhetsmässig och mångdimensionell bild av yrkesfisket, dess problem och fiskarnas förmåga att klara av alla förändringar. Under åren 1994 och 1995 intervjuades 207 fiskare i havsområdet och 60 i insjöområdet. Intervjuarbetet kunde genomföras tack vare det heltäckande nätet av verksamhetspunkter, från vilka 14 personer deltog i materialinsamlingen. De littererade temaintervjuerna uppgick till ca 5500 sidor. Textavsnitt ur materialet grupperades i 36 klasser enligt innehåll. Denna klassificering, som underlättar behandlingen av det stora materialet, kan användas som register vid fortsatta undersökningar.

Nyckelord

Yrkesfiske, personintervju, temaintervju, blankettintervju, sampling

Seriens namn och nummer

Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 116

ISBN

951-776-085-X

ISSN

0787-8478

Sidoantai

25 s. + bilagor

Språk

Finska

Pris

50 mk

Sekretessgrad

Offentlig

Försäljning

Edita-bokhandel
Annegatan 44
00100 Helsingfors

Förlag

Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet
PB 202
00151 Helsinki

Tel. (09) 566 0566 Fax (09) 566 0570

Tel. (09) 228 811 Fax (09) 631 513

Published by

Finnish Game and Fisheries Research Institute

*Date of Publication*November 1996

*Author(s)*Salmi, Juhani; Honkanen, Asmo; Jurvelius, Juha; Moilanen, Pentti; Salmi, Pekka and Vesala, Kari Mikko

*Title of Publication***Interviewing Commercial Fishermen in Finland: The Methodology of the Study.**

Type of Publication

Research report

*Commissioned by**Date of Research Contract*

*Title and Number of Project*The profiles of commercial fishery in Finland (312040)

Abstract

This report is part of a research project on commercial fisheries commissioned by the Ministry of Agriculture and Forestry of Finland. The report describes the qualitative and quantitative methods used, the analysis of the material and the apparent problems. Drawing up a separate report concerning research methods is important due to the exceptional comprehensiveness of the study, the use of qualitative methods, and the future opportunities to utilize the material.

The material was collected by personal interview using both structured and theme interviews. By combining the two types of interviews we tried to obtain valid and reliable data about the structure of commercial fisheries as well as the problems of the fishermen and their attitudes towards the future. The interviews were completed in the Finnish Baltic coastal area with 207 fishers and in the lake area of the country with 60. The network of research stations enabled the project which was conducted 14 interviewers. Theme interviews were taped and transcribed word for word, amounting to about 5500 pages of text. The fragments of the texts were categorized according to substance into 36 categories. This classification helps to handle such a large amount of material and can be used as an index in future research work.

*Key words*Commercial fishery, personal interview, structured interview, unstructured interview, qualitative research, sampling

Series (key title and no.)

Kalatutkimuksia - Fiskundersökningar 116

ISBN

951-776-085-X

*ISSN*0787-8478

Pages

25 p.

Language

Finnish

Price

50 mk

*Confidentiality*Public

*Distributed by*Oy Edita Ab, Book-shop
Annankatu 44
FIN-00100 Helsinki, Finland*Publisher*Finnish Game and Fisheries Research Institute
P.O.Box 202
FIN-00151 Helsinki, Finland

Phone +358 9 566 0566 Fax +358 9 566 0570

Phone +358 9 228 811 Fax +358 9 631 513

SISÄLLYSLUETTELO

1. LÄHTÖKOHDAT JA TUTKIMUKSEN VAIHEET	1
1.1. Taustaa.....	1
1.2. Tutkimuksen vaiheet	2
2. PERUSJOUKKO JA OTANTA.....	5
2.1. Perusjoukkona RKTL:n ammattikalastajarekisterin ruokakunnat	5
2.2. Kalastajat ryhmiteltiin pyyntitapojen perusteella	6
2.3. Otanta-asetelma.....	7
3. AINEISTON KERUU	10
3.1. Henkilökohtainen haastattelu	10
3.1.1. Haastatteliijoilla vaihteleva koulutustausta.....	10
3.1.2. Muistiinpanot lomake- ja teemahaastattelujen tukena	11
3.1.3. Kieltäytymiset vaikeuttivat haastattelijoiden työtä.....	12
3.1.4. Otosta jouduttiin kasvattamaan	13
3.1.5. Haastattelu työlästä, mutta antoisaa	14
3.2. Puhelinhaastattelut	16
4. AINEISTON KÄSITTELY.....	17
4.1. Lomakehaastattelut.....	17
4.2. Teemahaastattelut.....	17
4.2.1. Haastattelut tallennettiin sanatarkasti.....	17
4.2.2. Keskenään samansisältöiset tekstipätkät poimittiin.....	19
4.2.3. Aineisto arkistoidaan.....	20
5. AINEISTON LUOTETTAVUUS	21
5.1. Otanta ja kato.....	21
5.2. Tulosten pysyvyys ja pätevyys.....	22
6. KIITOKSET	24
7. KIRJALLISUUS	25

1. LÄHTÖKOHDAT JA TUTKIMUKSEN VAIHEET

1.1. Taustaa

Tämä raportti on osa maa- ja metsätalousministeriön tilaamaa ammattikalastuksen profiilitutkimusta, jonka lähtökohtana oli kerätä tietoa muun muassa ammattikalastuksen rakenteesta, kannattavuudesta ja kehittymismahdollisuuksista. Suomen jäsenyys Euroopan Unionissa, lohenkalastuksen säätely ja kalakaupan vapautuminen aiheuttavat suuria muutospaineita ammattikalastukseen. Toimintaympäristön muuttuessa on entistä tärkeämpää tuntee elinkeinon mahdollisuudet. Ammattikalastuksen toimintaympäristön kiihtyvät muutokset vaativat myös tutkimukselta uusia näkökulmia.

Ammattikalastuksen profiilitutkimusta varten aineistoa kerättiin koko ammattikunnan - myös satunnaisesti myyntiin kalastavien - osalta ja siksi perusjoukkona olivat kaikki Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) ammattikalastajarekisteriin kuuluvat. Näin voitiin hahmottaa monipuolinen kuva ammattimaisesti kalastavista, heidän sopeutumismahdollisuuksistaan sekä muun muassa kalastajaryhmien välisestä kilpailusta ja eroavaisuuksista (Salmi J. ym. 1996).

Suomen ammattikalastuksen rakennetta ja ongelmia on tutkittu verrattain vähän. Alueellisissa tutkimuksissa on keskitytty lähinnä erityisaiheisiin. Aineistot on kerätty pääasiassa kvantitatiivisilla (tilastollisilla) menetelmillä tiedustelujen ja haastattelujen avulla. Esimerkiksi Niittykangas ym. (1993) ovat tutkineet sisävesien ammattikalastuksen rakennetta ja kehityksen edellytyksiä postikyselyjen ja henkilökohtaisten haastattelujen avulla käyttäen molemmissa strukturoituja lomakkeita. Myös ulkomailla ammattimaista kalastusta on tutkittu pitkälti kvantitatiivisin menetelmin. Toisaalta norjalainen paikallisyhteisötutkimus - jossa ammattimainen kalastus on keskeisellä sijalla - tukeutuu antropologiseen teoriaan ja kvalitatiivisiin (laadullisiin) menetelmiin (Salmi P. & Salmi J. 1995). Ammattikalastuksen tutkimuksessa ei ole juuriakaan käytetty tilastollisia ja laadullisia menetelmiä yhdessä.

Tutkimusta suunniteltaessa tiedettiin, että ammattikalastajakunta on heterogeeninen. Kalastuksen taloudellinen merkitys vaihtelee yritysten välillä suuresti. Alueelliset erot muun muassa pyyntitapojen, kalastusoikeuksien, kalastuksen säätelyn, saaliskohteiden ja kalan markkinointimahdollisuuksien suhteen vaikeuttavat riittävän monipuolisen ja kattavan kuvan saamista yksinomaan kvantitatiivisia menetelmiä käytettäessä (Salmi P. & Salmi J. 1995).

Sen lisäksi, että kalastaja tekee työtään taloudellisten 'lakien' alaisuudessa, oletimme hänen olevan myös aktiivinen toimija, jonka päätöksentekoa ei ohjaa pelkästään taloudellinen rationaalisuus. Myös esimerkiksi perinteet ja elämäntapaan liittyvät seikat motivoivat kalastajaa työhönsä. Näin ollen tutkimusta varten tarvittiin aineistoa kalastuksen rakenteen ja talouden lisäksi myös haastateltavien päätöksenteosta ja näkemyksistä samoin kuin niiden kytkeytymisestä kulttuuritaustaan sekä lähiyhteisön normeihin.

Lomakehaastattelun toteuttamiseksi päädyimme henkilökohtaiseen haastatteluun, jonka avulla vastauskato pyrittiin saamaan postikyselyä alhaisemmaksi, kysymykset monipuolisemmiksi ja aineisto edustavammaksi. Henkilökohtaisen kontaktin ansiosta oli

mahdollisuus täsmentää kysymysten sisältöä ja näin parantaa tulosten luotettavuutta. Koska otantaan tulleet näin joka tapauksessa haastateltiin henkilökohtaisesti, oli luontevaa tehdä myös laadullinen haastatteluosa kaikille kalastajille. Lähdimme siitä, että strukturoidun lomakekyselyn ja laadullisen menetelmän yhdistelmän avulla kyettään saamaan kokonaisvaltaisempi ja moniulotteisempi kuva ammattikalastajan toiminnasta ja sen perusteista.

Laadullisena menetelmänä käytimme teemahaastattelua, joka on ns. puolistrukturoitu haastattelumenetelmä ja jolla voidaan tehdä oikeutta todellisuuden moni-ilmeisyydelle (Hirsjärvi & Hurme 1993). Menetelmässä määritellään etukäteen haastattelujen aihepiirit, teema-alueet, sitoutumatta kysymysten tarkkaan muotoon ja järjestykseen. Teemahaastattelua käyttäen katsoimme pystyvämme paremmin hahmottamaan kalastajan ammatin ja elämän sisältöä ja merkityksiä ilman rajoittautumista tarkkoihin ennalta määrättyihin kysymyksiin. Avointen haastattelujen käyttö laajassa kalastajatutkimuksessa olisi aiheuttanut suuria ongelmia aineiston analysoinnissa.

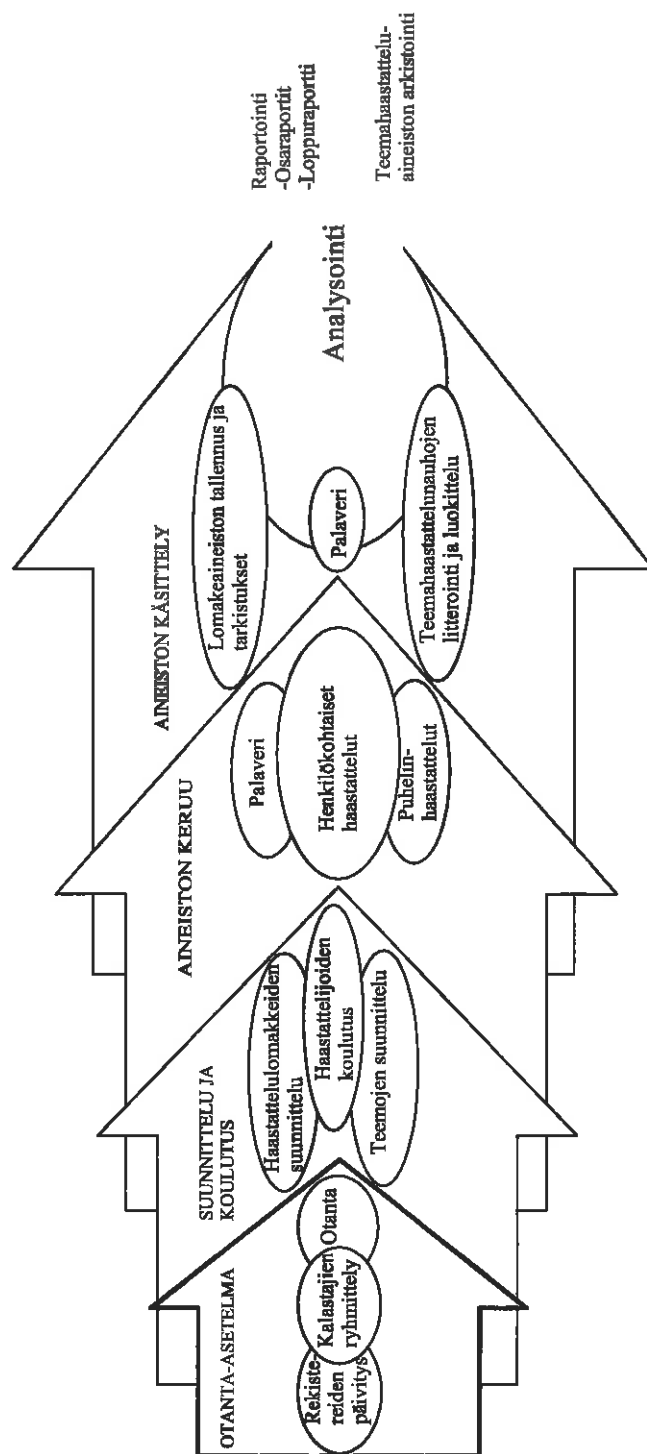
Tämän raportin tavoitteena on kuvata ja arvioida ammattikalastuksen profiilitutkimuksessa käytettyjä tilastollisia ja laadullisia menetelmiä sekä aineistojen analysointia. Tuomme myös esiin aineiston keruuseen liittyneitä ongelmia, joiden perusteella lopuksi arvioimme aineiston luotettavuutta. Aineiston käsittely ja analysointi on tätä kirjoitettaessa kesken, joten luotettavuudesta ei voida vielä vetää lopullisia johtopäätöksiä. Koska kvalitatiivista aineiston keruumenetelmiä ei juuri aiemmin ole maassamme käytetty kalatalouden alalla julkaisemme myös erikseen (Vesala ym. 1996 a, b) menetelmän teoreettisia taustoja sekä yhden vaihtoehdon aineiston luokittamiseksi ja analysoimiseksi.

Ammattikalastuksen profiilitutkimusta varten kerätyn aineiston pohjalta laaditaan useita eri aihepiireihin ja ongelmakokonaisuuksiin keskittyviä osaraportteja, joissa hyödynnetään niin laadullista kuin kvantitatiivistakin aineistoa. Osatutkimusten tärkeimmät tulokset kootaan yhteen loppuraportiksi.

1.2. Tutkimuksen vaiheet

Tutkimus koostui esitutkimuksesta, otannan suunnittelusta, henkilökohtaisesti ja puhelimitse tehdyistä haastatteluista sekä aineiston käsittelystä (kuva 1). Esitutkimusvaiheen kirjallisuusselvityksen (Salmi P. & Salmi J. 1995) tavoitteena oli tutustua ulkomailla tehtyjen kalastajatutkimusten menetelmiin ja mittaristoon. Ennen kalastajien otantaa määriteltiin rekisteröityjen kalastajien perusjoukko. Tämän jälkeen kalastajat pyrittiin jakamaan pyyntitapojen mukaisiin ryhmiin. Ryhmittelyn jälkeen määritettiin otanta-asetelma.

Tutkimus toteutettiin koko maan kattavana. Haastattelutyön mahdollisti RKTL:n kattava alueellisten toimipaikkojen verkosto. Haastattelijoiden valinnassa käytettiin kriteerinä lähinnä hyvää elinkeinon ja paikallisten yhteisöjen tuntemusta sekä toimipaikan sijaintia. Tutkimusaineiston keruuseen osallistuville järjestettiin ennen haastattelujaksoa metodologista koulutusta ja työtapoja yhtenäistettiin. Heille opetettiin nauhurin käyttöä ja haastattelutekniikkaa. Haastattelijat osallistuivat yhdessä haastattelulomakkeiden ja teemarungon suunnitteluun.

Kuva 1. Ammattikalastuksen profiilit tutkimuksen työvaiheet

Haastatteluaineiston keruu kesti vuoden, jonka kuluessa pidettiin haastattelijoiden keskinäisiä palavereja. Merialueella haastattelut tehtiin pääosin vuoden 1994 lopussa ja sisävesialueella vuoden 1995 alkupuolella. Haastattelut käynnistettiin merialueella, koska alustavia tuloksia tarvittiin nopeasti ammattikalastuksen sektorisuunnitelmaa ja kalastuslaivasto-ohjelmaa varten. Merialueella saatua metodologista ja haastatteluteknistä kokemusta hyödynnettiin sisävesialueen kalastajien haastattelussa.

Henkilökohtaisen haastattelun lisäksi osalle pyyntitavoiltaan tuntemattomiksi jääneistä kalastajista tehtiin puhelinhaastattelu. Ennen sisävesialueen haastatteluja järjestettiin yhteinen palaveri, jonka tavoitteena oli merialueelta saatujen kokemusten pohjalta koota yhteen esiin nousseita ongelmia ja tarkentaa sisävesialueen haastatteluiden menetelmällistä sisältöä.

Lomakeaineistot tarkistettiin ja tallennettiin. Teemahaastattelujen litterointi aloitettiin välittömästi haastattelujen käynnistyttyä. Tuloksena kertyi poikkeuksellisen suuri laadullinen aineisto: meri- ja sisävesialueella nauhoituksia tehtiin kaikkiaan noin 250 tuntia, puhtaaksi kirjoitettuna noin 5 500 sivua tekstiä. Aineisto luokiteltiin aihepiirien mukaisesti sisältöluokkiin (Vesala ym. 1996 a). Luokittelu loi perustan tarkemmin rajattujen ongelmien, kalastajaryhmien tai tema-alueiden mukaisille analyyseille. Käytetty luokittelu ei luonnollisestikaan ole ainoa tapa jäsentää aineistoa, mutta se antaa tutkijalle vähintäänkin alustavan kuvan käytössä olevan materiaalin sisällöstä, jonka pohjalta voi suunnistaa eteenpäin. Aineiston analysoinnin tukena voidaan käyttää myös lomakeaineistoa. Tutkimushenkilökunnalle järjestettyjen palaverien avulla pyrittiin poistamaan aineiston luokitukseen ja analysointiin liittyviä ongelmia.

2. PERUSJOUKKO JA OTANTA

2.1. Perusjoukkona RKTL:n ammattikalastajarekisterin ruokakunnat

Tutkimuksen kohdeperusjoukoksi määriteltiin aktiivisesti ammattikalastusta harjoittavat kalastajaruokakunnat ja yhtymät, joista käytetään tässä tutkimuksessa nimitystä *kalastusyritys*. Kehikkoperusjoukon muodosti merialueella Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) ammattikalastajarekisteri, johon on pyritty saamaan kalastuksesta myyntituloa saavat ruokakuntien "päämiehet". Vuodesta 1993 lähtien ammattikalastajaksi on kalastusasetuksessa määritelty henkilö, joka saa 20 % kokonaistuloistaan kalastuksesta. Ammattikalastaja ei asetuksen mukaan ole saanut myöskään olla vakituudessa virka- tai työsuhhteessa. Tutkimuksen perusjoukkoon päätettiin ottaa kaikki ammattimaista kalastusta harjoittavat kalastusyritykset, koska ammattikalastaja-käsite on ollut vakiintumaton.

Kalastusyritysten edustajia kutsumme rekisteröidyiksi kalastajiksi, jotka merialueen tilastoinnissa on ryhmitelty saalisilmoitusvelvollisuuden mukaisesti: (1) vähintään 12 metrin pituisilla rekisteröidyillä aluksilla kalastaviin, (2) alle 12 metrisillä aluksilla kalastaviin rannikkokalastajiin, joilla kalastuksesta saatujen tulojen osuus on vähintään 10 % ja (3) sivutoimisiin kalastajiin, joilla kalastustulojen osuus on alle 10 %. Vähintään 12 metrisillä aluksilla kalastavilla saalisilmoitusvelvollisuus on ollut aluskohtainen (kalastuspäiväkirja) ja muilla ruokakuntakohtainen (rannikkokalastuslomake ja minikysely). Järjestelmän seurauksena samalla tunnuksella merialueen rekisterissä saattoi olla useampia samaan ruokakuntaan kuuluvia kalastajia tai samalla ruokakunnalla saattoi olla useita eri tunnuksia. Ennen otantaa rekisteristä pyrittiin poistamaan päällekkäisyyksiä. Jos rekisteriin nimetyillä kalastajilla oli yhteinen tunnus haastateltavaksi pyrittiin saamaan henkilö, joka vastaa kalastukseen liittyvästä päätöksenteosta. Useimmat kysymykset olivat vastaajalle henkilökohtaisesti suunnattuja, koska kaikkien ruokakunnan jäsenten haastattelemineen koettiin mahdottomaksi. Marraskuussa 1994, jolloin otanta tehtiin, merialueen rekisterissä oli päällekkäisyyksien poistamisen jälkeen 2 064 aktiiviseksi merkittyä ruokakuntaa.

Sisävesialueen kalastajat ovat ilmoittaneet saaliinsa joko suoraan RKTL:een tai alueellisille yhteyshenkilöille, jotka ovat koonneet saalistiedot ja toimittaneet ne tutkimuslaitoksen tilastoyksikköön. Koska sisävesialueen ammattikalastajarekisteri todettiin varsin puutteelliseksi sitä täydennettiin alueellisten yhteyshenkilöiden tuella. Heidän avullaan pystyttiin selvittämään eri alueilla toimivien kalastajaruokakuntien lukumäärä, josta osa saattoi olla rekisteröimättömiä. Näiden kalastajayritysten osalta puuttuivat yhteystiedot ja otantaa varten ne kirjattiinkin numerotunnuksin alueittain ja pyyntitaparyhmittäin anonyymeinä kalastajina. Satunnaisotantaan tulneiden rekisteröimättömien ruokakuntien osalta tehtiin alueellisen yhteyshenkilön avustuksella jälkiotanta. Helmikuussa 1995, jolloin otanta tehtiin täydennettyyn perusjoukkoon kuului 1184 ruokakuntaa.

2.2. Kalastajat ryhmiteltiin pyyntitapojen perusteella

Tutkimuksen keskeisenä oletuksena oli, että ammattikalastajat ovat epäyhtenäinen joukko, joka harjoittaa useita pyyntitapoja ja niiden yhdistelmiä pienimuotoisesta kalastuksesta troolikalastukseen. Oletettiin myös, että kalastajien muutosvalmius muuttuu siirryttäessä pienimuotoisesta kalastuksesta suuremmalla kalustolla ja laajemmilla alueilla tapahtuvaan pyyntiin. Pienimuotoista kalastusta harjoittavat tähtäävät toimeentulon varmistamiseen. Heillä on monipuoliset valmiudet muuttaa pyyntitoimintaansa - kuitenkin perinteisten ja alhaista riskinottoa vaativien muotojen puitteissa.

Lähdettiin myös siitä, että suurempiin aluksiin investoineet kalastajat ovat erikoistuneet yhteen pyyntimuotoon ja he toimivat pienimuotoista pyyntiä harjoittaviin kalastajiin verrattuna enemmän taloudellisten näkökohtien perusteella. Toisaalta vaikka he olosuhteiden muuttuessa olisivat valmiit siirtymään toisenlaiseen kalastukseen niin kalustoa ei useinkaan voida käyttää muuhun tarkoitukseen, mikä aiheuttaa paineita jatkaa kalastusta.

Kalastajan päätöksentekoon ja joustavuuteen vaikuttavat lukuisat muutkin tekijät kuin käytetyt pyyntimuodot, mutta pyyntimuodoista oli kalastajarekistereissä otantaa varten verrattain hyvät etukäteistiedot. Muita sopeutumiseen liittyviä näkökohtia tutkittiin haastatteluissa. Otantaa varten meri- ja sisävesialueen kalastajat jaettiin pyyntitapojen mukaisiin ryhmiin. Jako pohjautui pääpiirteissään Euroopan Unioniin liittymisen mukanaan tuomaan ammattikalastuksen ryhmittelyyn, jonka lisäksi on huomioitu yllä mainitut oletukset.

Merialueella kalastajat ryhmiteltiin pyyntitavan ja asuinalueen mukaan kuuteen ryhmään: 1) silakkatoolareilla, 2) lohta ajoverkoilla ja siimoilla, 3) lohta seisovilla pyydyksillä ja 4) Suomenlahdella lohta kalastaviin, 5) yhdiste-ryhmän kalastajiin sekä 6) muilla pyyntimuodoilla kalastaviin. Lisäksi troolikalastajat jaettiin vielä kolmeen alaryhmään: alle 18, 18-28 ja vähintään 28 metrin pituisilla aluksilla kalastaviin. Pyyntitaparyhmien luokittelun perusteet on esitetty kuvassa 2. Tässä tutkimuksessa avomerikalastajiksi lasketaan ne, jotka kuuluvat troolikalastajiin tai lohta ajoverkoilla tai siimoilla kalastaviin. Rannikkokalastajiksi lasketaan muihin pyyntitaparyhmiin kuuluvat kalastajat. Pieni osa Suomenlahden lohenkalastajista hankkii pääosan toimeentulostaan avomerikalastuksesta, mutta heitä ei tässä tutkimuksessa ole eroteltu omaksi ryhmäkseen.

Sisävesialueen kalastajat jaettiin 1) troolikalastajiin, 2) talvinuottaajiin ja 3) muilla pyyntimuodoilla kalastaviin (kuva 2). Usein kalastaja harjoitti vuoden varrella useampaa kuin yhtä pyyntimenetelmää. Kalastajan pyyntitaparyhmä määräytyi tärkeimmän pyyntitavan mukaan. Muilla pyyntimuodoilla kalastavat käyttivät pääasiassa verkkoja, nuottaa avovesiaikaan tai rysäpyydyksiä.

Merialueen ruokakunnista pystyttiin ennakkoon selvittämään 1776 kalastajan pyyntitaparyhmä (86 % perusjoukosta). Niistä kaksikolmasosaa (67 %) kuului muilla pyyntimuodoilla kalastaviin. Seuraavaksi suurimmat ryhmät olivat troolikalastajat (9 %) ja lohta seisovilla pyydyksillä kalastavat (8 %). Sisävesialueella tunnettiin 839 kalastajan pyyntitaparyhmä (71 % perusjoukosta). Kalastajista kolmeneljäsosaa (75 %) kuului muilla pyyntimuodoilla kalastaviin. Talvinuottaajia oli 14 % ja troolikalastajia 11 %.

2.3. Otanta-asetelma

Otanta-asetelmana käytettiin ositettua otantaa. Merialueella henkilökohtaista haastattelua varten poimittiin 210 kalastajan ja sisävesialueella 60 kalastajan otos niistä kalastajista, jotka kyettiin jakamaan eri pyyntitaparyhmiin. Merialueella otantasuhde oli 24 prosenttia lukuunottamatta suurilla troolialuksilla ja muilla pyyntimuodoilla kalastavia.

Kuva 2. Meri- ja sisävesialueen pyyntitaparyhmät ja luokittelun perusteet

Suurilla troolialuksilla kalastavista pyrittiin haastattelemaan kaikki (11 kalastajaa). Tähän päädyttiin koska suurilla troolialuksilla kalastetaan keskeinen osa vuotuisesta silakkasaaliistamme ja lisäksi voidaan olettaa, että muun muassa kalastusyritysten toimintastrategiat poikkeavat muihin pyyntitaparyhmiin verrattuna. Muilla pyyntimuodoilla kalastavien osalta katsottiin viiden prosentin otoskoon antavan riittävän tarkkuuden (taulukko 1). Sisävesialueen troolikalastajista ja talvinuottaajista poimittiin haastateltaviksi joka viides. Sen sijaan muilla pyyntimuodoilla kalastavien osalta katsottiin, että kolmen prosentin otos antaa riittävän kuvan pyyntitaparyhmästä.

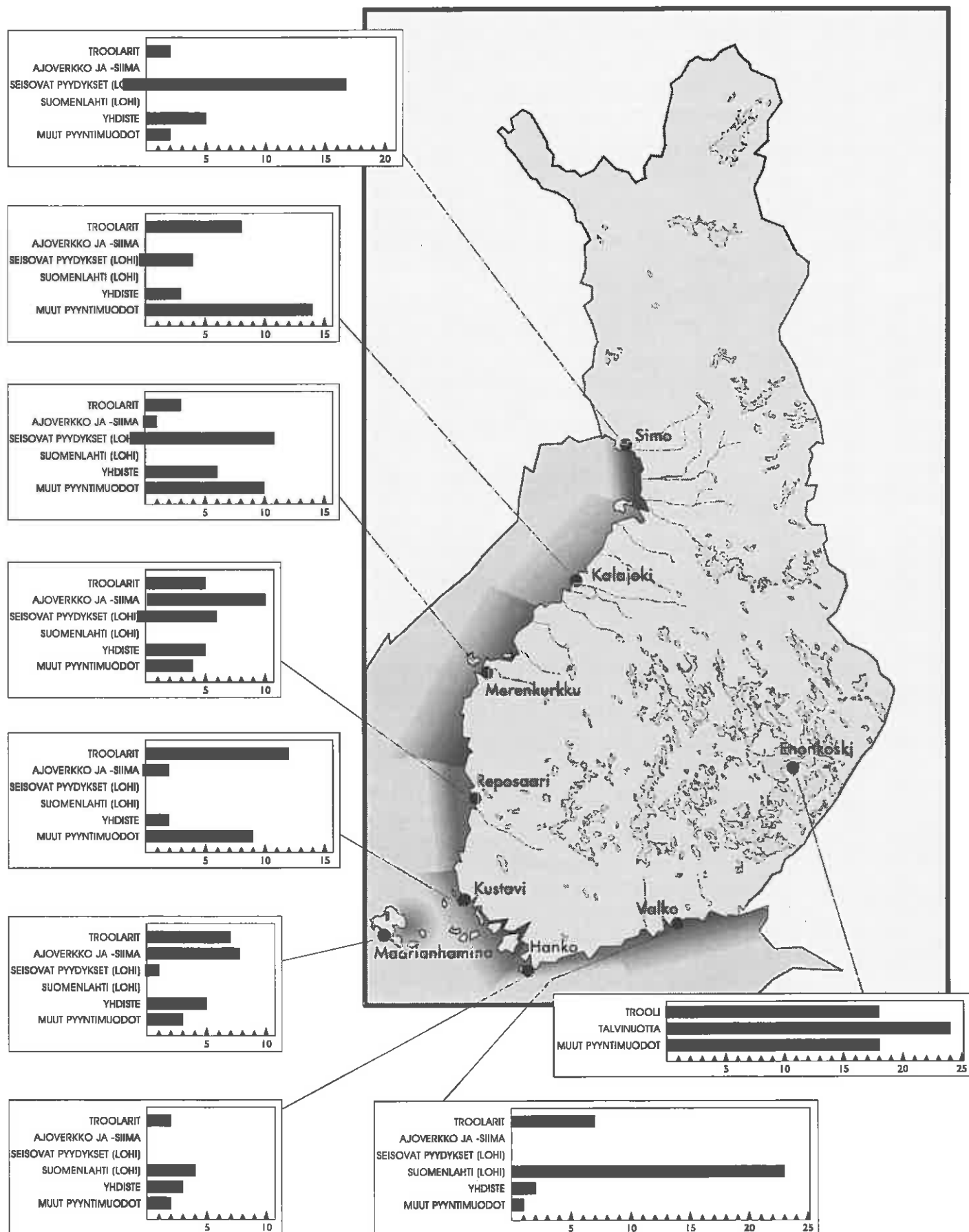
Taulukko 1. Kalastajien perusjoukko, otantasuhde ja poimittuun otokseen sattuneiden kalastajien jakautuminen pyyntitaparyhmittäin.

	Perusjoukko	Otantasuhde, %	Otoskoko
MERIALUE			
Troolikalastajat			
- alus alle 18 m	84	24	20
- 18-28 m	67	24	18
- yli 28 m	11	100	11
Ajoverkoilla ja siimoilla kalastavat	83	24	20
Seisovilla pyydyksillä lohta kalastavat	145	24	35
Suomenlahdella lohta kalastavat	98	24	24
Yhdiste-ryhmän kalastajat	115	24	28
Muita pyyntimuotoja harjoittavat	1173	5	54
Tuntematon	288		
<i>Yhteensä</i>	<i>2064</i>		<i>210</i>
SISÄVESIALUE			
Troolikalastajat	95	20	19
Talvinuottaajat	118	20	24
Muilla pyyntimuodoilla kalastavat	626	3	17
Tuntematon	345		
<i>Yhteensä</i>	<i>1184</i>		<i>60</i>
<i>Kalastajia yhteensä</i>	<i>3248</i>		<i>270</i>

Otanta tehtiin satunnaisesti pyyntitaparyhmittäin tasaisesta jakaumasta arvottujen satunnaislukujen avulla. Satunnaisluvut arvottiin kaikille perusjoukkoon kuuluville kalastajille, jonka jälkeen kalastajat järjestettiin pyyntitavoittain satunnaisluvun mukaiseen suuruusjärjestykseen. Jokaisesta pyyntitaparyhmästä otokseen otettiin etukäteen päätetyn otantasuhteen mukainen määrä kalastajia.

Troolikalastajista alle 18 metrisillä kalastavien osalta tärkeimmät kotikunnat olivat eteläisellä Perämerellä. Keskikokoisilla troolialuksilla kalastavista eniten haastateltavia tuli Saaristomeren alueelta. Suurilla troolialuksilla kalastavat jakautuivat suhteellisen tasaisesti eri osa-alueille. Ajoverkoilla ja -siimoilla kalastavista pääosa haastateltavista oli joko Satakunnan rannikolta tai Ahvenenmaalta. Seisovilla pyydyksillä kalastavista lähes puolet oli Perämeren pohjoisosasta. Muita pyyntimuotoja harjoittavista haastatteluun tulleista keskeinen osa oli Merenkurkusta ja Perämeren keski- ja eteläosasta. Rannikon RKTL:n toimipaikat, toimialueiden rajat ja haastateltavien määrät pyyntitaparyhmittäin on esitetty kuvassa 3.

Kalastajia, joiden pyyntitapa oli tuntematon, ei otettu mukaan henkilökohtaiseen haastatteluun. Syynä tähän oli, että käytössä olleilla resursseilla henkilökohtaisia haastatteluja ei voitu tehdä kovin paljon yli kahdensadan. Jos pyyntitavaltaan tuntemattomien ryhmä olisi otettu mukaan henkilökohtaisiin haastatteluihin, olisi pyyntitaparyhmien otoskokoja jouduttu pienentämään. Se taas olisi johtanut otannasta johtuvan satunnaisvirheen kasvuun näissä ryhmissä.

Kuva 3. Haastateltujen kalastajien määrät pyyntitaparyhmittäin eri alueilla.

3. AINEISTON KERUU

3.1. Henkilökohtainen haastattelu

3.1.1. Haastatteliijoilla vaihteleva koulutustausta

Mittavan haastattelutyön mahdollisti RKTL:n kattava alueellisten toimipaikkojen verkosto. Haastattelijoita oli kaikkiaan neljätoista. Rannikon kahdeksassa toimipaikassa haastatteluaineiston keruuseen osallistui kymmenen ja sisävesialueella neljä henkilöä (kuva 3). Pääosan sisävesialueen haastatteluista tekivät neljä Saimaan kalatutkimuksen työntekijää. Haastattelijat olivat koulutukseltaan biologeja, iktyonomeja ja tutkimus- tai kalastusmestareita. Useimmat heistä ovat saaneet kalastajan kirjanpitokoulutusta ja ovat osallistuneet ammattikalastuksen kannattavuustutkimuksiin 1980-luvulla keräämällä kalastusyrityksiltä yritystoimintaan liittyviä taloudellisia tunnuslukuja. Haastattelijat ovat myös hankkineet toimialueensa kalastajilta kalanäytteitä ja tietoja kalastuksesta ja kalakannoista usean vuoden ajan. Lisäksi muutamilla haastatteliijoilla oli yhteiskuntatieteellistä koulutusta. Haastattelut pyrittiin tekemään kalastajan äidinkielellä. Merialueella osa haastateltavista oli äidinkieleltään ruotsinkielisiä, mikä oli yhtenä haastattelijoiden valintaperusteena.

Tutkimusaineiston keruuseen osallistuville järjestettiin yhteispalaveri ja koulutustilaisuus, jonka tarkoitus oli nostattaa haastattelijoiden yhteishenkeä ja motivaatiota, sekä lisäksi yhtenäistää aineiston keruuseen liittyvää metodologiaa (kuva 4). Teemahaastattelumenetelmä oli useimmille haastatteliijoista vieras. Tilaisuudessa haastatteliijoille järjestettiin mahdollisuus harjoitella muun muassa nauhurin käyttöä ja haastattelutekniikkaa. Ennen haastattelujakson käynnistymistä aineiston keruuseen osallistuvat tutustuivat myös laadullisen aineiston keruuta käsittelevään oppaaseen (Hirsjärvi ja Hurme 1993). Palaverin yhteydessä tarkennettiin myös haastattelulomakkeen ja teemarungon sisältöä sekä kalastajan taloudelliseen toimintaan liittyvää terminologiaa. Yhteisen palaverin jälkeen haastatteliijoille laadittiin haastatteluohjeisto, joissa kuvattiin lomake- ja teemahaastatteluun liittyviä toimintaperiaatteita.

Kuva 4. Ennen haastattelujen käynnistymistä järjestettiin haastattelijoiden koulutustilaisuus.

3.1.2. Muistiinpanot lomake- ja teemahaastattelujen tukena

Tutkimusta varten suunniteltiin haastattelulomake ja teemarunko, jotka pääsääntöisesti olivat samansisältöiset sekä meri- että sisävesialueella (liite 1/A). Kysymysten ja teemojen laadinnassa sovellettiin koti- ja ulkomaisissa ammattikalastajatutkimuksissa käytettyjä mittareita (ks. Salmi P. ja Salmi J. 1995). RKTL:n alueellisten toimipaikkojen henkilöstö osallistui haastattelulomakkeen suunnitteluun ja lisäksi alueellisilta neuvontajärjestöiltä ja maa- ja metsätalousministeriöstä sekä ammattikalastajaliitosta saatiin haastattelulomakkeen sisältöä koskevia kommentteja. Lähinnä merialueelta saatujen kokemusten perusteella sisävesialueen lomakekysymyksiä ja teemoja joko täydennettiin tai poistettiin.

Lomakehaastattelun mittaristo jaettiin kolmeen pääluokkaan: (A) kalastajien taustatietoihin (kysymykset 1-31), (B) kalastuksen motiiveja, ongelmia ja päätöksentekoa koskevaan osaan (32-40) ja (C) joustavuutta ja suhtautumista tulevaisuuteen kartoitettiin kysymyksiin (41-43). Taustatietoihin sisältyvät muun muassa kalastajan asuin- ja pyyntialuetta, ikää ja koulutusta, kalastusoikeutta, kalastustulojen osuutta kokonaistuloista ja markkinointitapaa koskevat tiedot. Osa kysymyksistä kartoitti kalastajan taloudellisia resursseja: pyyntivälineistöä, investointeja, rahoitusta, omaisuuslajien arvoa sekä kalastuksen kannattavuutta.

Kalastuksen motiiveja ja ongelmia koskeva osa käsitti kysymyksiä, joista kussakin kalastajille esitettiin tavallisesti 4-7 vastausvaihtoehtoa, joista tuli valita parhaiten kalastuksen sisältöä, päämääriä tai tavoitteita kuvaava vaihtoehto. Kysymysten avulla pyrittiin keräämään tietoa ammattikalastajaksi ryhtymisen motiiveista ja kalastuksesta. Lisäksi kysymysten avulla pyrittiin muun muassa kartoittamaan kalastajan suhtau-

tumista riskinottoon, kalaresursseihin ja kalastuksen säätelyyn. Joustavuutta ja tulevaisuudennäköaloja kartoitettiin tiedustelemalla kalastajilta suhtautumista ammatista luopumiseen, erilaisten toimintavaihtoehtojen kehittämiseen, investointitarpeita ja mahdollisista aikeista vaihtaa pyyntitaparyhmää.

Teemahaastattelua varten tehtiin teemarunko käsiteltävistä pääteemoista ja niihin liittyvistä aihepiireistä (liite 1/B). Pääteemoja olivat:

1. Kalastajaksi ryhtyminen
2. Kalastus ammattina
3. Kalastuksen muutokset
4. Kalastuksen lopettaminen
5. Kalaresurssit ja kalastuksen ohjaus
6. Kilpailu ja yhteistyö
7. Tiedon saaminen ja päätöksenteko
8. Kalatalousalan instituutiot
9. Muutokset ja tulevaisuus

Pääteemojen käsittelyä varten oli muotoiltu muutama aihepiiriä täsmentävä kysymys, jotka toimivat haastattelun taustatukena. Keskustelun annettiin edetä pääteemojen puitteissa varsin vapaamuotoisesti ja pitkälti haastateltavien ehdoilla. Teemahaastattelut pyrittiin pääsääntöisesti nauhoittamaan. Lisäksi kustakin haastattelusta oli tavoitteena välittömästi haastattelun jälkeen tehdä muistiinpanoja, joiden tarkoituksena oli muun muassa kuvata haastattelun kulkua, haastatteluun osallistuneet, tekniset ym. ongelmat, haastattelijoiden suhtautuminen haastatteluun ja kirjata haastattelun ulkopuolella tehtyjä havaintoja. Tällaisia seikkoja olivat muun muassa elinympäristöä ja kalastajan harrastuksia koskevat kuvaukset. Liitteessä 2 on esimerkki haastattelukuvauksesta. Haastatteluista tehtyjä muistiinpanoja hyödynnettiin muun muassa litteroinnin tukena.

3.1.3. Kieltäytymiset vaikeuttivat haastattelijoiden työtä

Haastateltaville toimitettiin otantaan tulleiden kalastajien taustatiedot. Ennen yhteydenottoa haastateltavien yritystoimintaan liittyvien taustatietojen selvittäminen auttoi varsinaiseen haastatteluun valmistautumisessa. Kalastajien osalta ammattikalastajarekisteristä saatiin kalastajan yhteystiedot, äidinkieli, ikä ja suurimman aluksen pituus. Lähinnä vain kalastajan yhteystietoja, äidinkieltä ja asuinkuntaa koskevat tiedot olivat kattavia. Etenkin kalastusaluksien ja saalistietojen osalta oli puutteita. Otantaan tulleista kalastajista runsaan kahdenkolmasosan kanssa haastattelijoilla ei ollut aiempaa kontaktia. Kuudesosa haastateltavista oli puolittutuja ja lähes yhtä monen kalastajan kanssa haastatteli on joko työssään tai vapaa-aikanaan säännöllisesti yhteydessä. Koska suurin osa kalastajista oli haastatteliaille tuntemattomia, korostui taustatietojen merkitys.

Haastattelut aloitettiin usein tutulla tai puolittutulla kalastajalla, jonka yritystoiminnat haastatteli pääpiirteissään tunsi. Tilanteen katsottiin helpottavan työtapojen ja menetelmien omaksumista. Kalastajaan otettiin yhteyttä puhelimitse ja kerrottiin tutkimuksen sisällöstä ja tavoitteista. Jos ilmeni, että ruokakunnassa oli muita aktiivisesti kalastavia haastateltavaksi pyrittiin saamaan henkilö, joka vastaa päätöksenteosta. Puhelimessa kalastajalle kerrottiin haastattelun kestävän yleensä kahdesta kolmeen tuntiin.

Kaksi kolmesta kalastajasta suhtautui haastatteluun myönteisesti. Ainostaan neljäsosa suhtautui varauksellisesti ja he myös halusivat yksityiskohtaisempaa tietoa tutkimuksen tavoitteista. Haastatteluajankohdan sopiminen tuotti myös jonkin verran ongel-

mia: lähes joka neljänteen kalastajaan jouduttiin ottamaan yhteyttä vähintään kolme kertaa. Usein kalastajiin sai kontaktin vasta illalla, koska he olivat päivällä joko kalastamassa tai muissa töissä.

Monet kalastajat eivät suoraan kieltäytyneet haastattelusta, mutta haastatteluajankohdasta sopiminen osoittautui myöhemmin mahdottomaksi. Myös juhlapyhät ja joidenkin kalastajien halu siirtää haastatteluajankohtaa myöhäisempään ajankohtaan aiheuttivat haastatteluajanjakson pitkittymistä. Merialueella haastatteluajankohdan sopiminen tuotti ongelmia lähinnä avomerikalastajien kanssa, koska haastatteluajanjakson aikana oli aktiivinen kalastuskausi. Sisävesillä kevättalven nuottauskausi ja myöhemmin keväällä kelirikko aiheuttivat ongelmia ajankohdan sopimisessa.

Pääosa merialueen haastatteluista tehtiin marras-joulukuussa 1994. Kieltäytymisten ja joidenkin merikalastajien vaikean tavoitettavuuden takia osa haastatteluista jouduttiin siirtämään tammikuulle. Sisävesialueella haastattelut tehtiin vuonna 1995 helmimarraskuun välisenä aikana.

Aineistoa kerättyä haastattelijat olivat tiiviisti yhteydessä keskenään ja lisäksi järjestettiin useita palaveria, joiden tavoitteena oli tuoda esiin haastatteluissa ilmenneitä ongelmia. Yhteydenpito ja koulutus auttoivat poistamaan suurimmat aineiston keruuseen liittyvät epäkohdat.

3.1.4. Otosta jouduttiin kasvattamaan

Merialueella alkuperäiseen otokseen tulleista 210 kalastajasta 33 kalastajalta ei saatu haastattelua. Heistä 20 kieltäytyi, loput olivat kalastuksen kokonaan lopettaneita, kuolleita tai muusta syystä tavoittamatta jääneitä. Kieltäytyneiksi laskettiin myös haastattelukontaktia välttäneet kalastajat. Vastaamattomien osuus alkuperäisessä otoksessa (kieltäytyneet ja tavoittamattomat vastaamattomiksi laskien) oli siten 12 prosenttia. Mikäli kalastajalta ei saatu haastattelua hänen tilalleen otettiin haastateltavaksi samasta pyyntitaparyhmästä kalastaja, joka oli satunnaisesti järjestetyssä perusjoukossa seuraavana samalla alueella. Tämäkään ei aina onnistunut, joten myös tilalle otettuja kalastajia jouduttiin korvaamaan, samalla periaatteella kuin edellä. Yhteyttä jouduttiin ottamaan 249 merialueen kalastajaan: lopullinen otoskoko kuolleet ja lopettaneet mukaan lukien oli 218 kalastajaa (taulukko 2). Kieltäytyneet tai muuten tavoittamatta jääneet aiheuttivat siten kokonaisotokseen 12 prosentin vastauskadon.

Suurilla yli 28 metrisillä troolialuksilla kalastavissa kieltäytyjiä oli runsas neljännes (27 %). Lohen ajoverkko- ja siimakalastusta harjoittavista neljännes kieltäytyi haastattelusta. Kieltäytyjiä oli eniten Satakunnan rannikolla (38 %). Alueen lohenkalastajien kielteisistä asenteista tutkijoita ja viranomaisia kohtaan on aiemmin raportoitu (Salmi J. & Salmi P. 1993). Myös Suomenlahden kieltäytyneet kalastajat sanoivat kieltäytymisen perusteeksi RKTL:n esittämät lohen kalastuksen järjestämiseen ja lohen saalisennusteisiin liittyvät lausunnot. Kuusi otantaan sattuneista kalastajista ei suoranaisesti kieltäytynyt haastattelusta, vaan he siirsivät haastatteluajankohtaa järjestelmällisesti. Heidän kieltäytymisensä motiivia ei tarkemmin tunneta.

Sisävesialueella otokseen tulleista 60 kalastajasta 21 kalastajalta ei saatu haastattelua. Yhteyttä jouduttiin ottamaan kaikenkaikkiaan 85 kalastajaan. Lopullinen otoskoko tilapäisesti tai kokonaan lopettaneet mukaan lukien oli 72 kalastajaa. Kieltäytyneet tai muuten tavoittamatta jääneet aiheuttivat siten kokonaisotokseen 15 prosentin vastauskadon.

Taulukko 2. Henkilökohtaisista haastatteluista kieltäytyneet, kalastuksen kokonaan lopettaneet sekä kuolleet ja tavoittamattomat kalastajat pyyntitaparyhmän mukaan.

	yhteydenotot n	haastattelu t n	lopettaneet t n (%)	kuolleet n (%)	kieltäytyneet n (%)	ei tavoitettu n (%)	Muu syy n (%)
MERIALUE							
Troolikalastajat							
- alus alle 18 m	22	20	-	-	2 (9)	-	-
- 18-28 m	22	18	3 (14)	-	1 (5)	-	-
- yli 28 m	11	8	-	-	3 (27)	-	-
Ajoverkoilla ja siimoilla kalastavat	28	20	-	-	7 (25)	1 (4)	-
Lohta seisovilla pyydyksillä kalastavat	39	38	-	-	1 (3)	-	-
Suomenlahden iohenkiläkalastajat	29	23	1 (3)	1 (3)	2 (7)	2 (7)	-
Yhdisteryhmän kalastajat	30	27	-	-	2 (7)	-	1 (3)
Muilla pyyntimuodoilla kalastavat	68	53	4 (6)	2 (3)	5 (7)	1 (2)	3 (4)
Yhteensä	249	207	8 (3)	3 (1)	23 (9)	4 (2)	4 (2)
SISÄVESIALUE							
Troolikalastajat	25	19	3 (12)	-	1 (4)	2 (8)	-
Talvinuottaajat	30	21	4 (13)	-	4 (13)	1 (3)	-
Muilla pyyntimuodoilla kalastavat	30	17	8 (27)	-	2 (7)	3 (10)	-
Yhteensä	85	57	15 (18)	-	7 (8)	6 (7)	-

3.1.5. Haastattelu työlästä, mutta antoisaa

Useimmilla haastatteliijoista oli aluksi nauhoitusteknisiä ongelmia. Esimerkiksi nauhurin säädöt, akkujen yllättävät tyhjentymiset, liian suuri etäisyys haastateltavaan sekä taustääännet aiheuttivat alkuvaikeuksia. Kalastajista lähes kolmeneljäsosaa suhtautui haastatteluun myönteisesti ja harva kalastaja suhtautui varauksellisesti itse tutkimusta tai nauhoitusta kohtaan. Kalastajan motivaatio osallistua haastatteluun oli keskimääräistä alhaisempi eläkkeellä tai lähellä eläkeikää olevilla kalastajilla.

Merialueella neljä viidestä haastattelusta tehtiin kalastajan kotona. Muina haastattelu-paikkoina esiintyivät myös kalasatama, RKTL:n toimitilat ja kalastajan vanhempien asunto. Yksittäisiä haastatteluja tehtiin kalastajan sivutoimipaikassa, ravintolassa tai huoltoasemalla. Sisävesialueella valtaosa haastatteluista tehtiin kalastajan kotona. Taapaamispaikka pyrittiin valitsemaan siten, että ympäristö olisi mahdollisimman häiriötön (kuva 5). Tähän ei aina ollut mahdollisuutta, vaan usein myös joku ruokakunnan jäsenistä oli läsnä ja saattoi puuttua haastattelun kulkuun.

Haastattelut aloitettiin tavallisesti lomakehaastattelulla, josta yksikään henkilökohtaiseen haastatteluun suostuneista ei kieltäytynyt. Aluksi tarkistettiin rekisterissä olevien taustatiedot. Tämän jälkeen haastattelijä tavallisesti esitti kalastajalle kysymykset ja kirjasi itse vastaukset. Kalastajan motiiveja, ongelmia ja päätöksentekoa koskeviin monivalintakysymyksiin (32-43) haastattelijat pääsääntöisesti pyysivät kalastajia merkitsemään vastaukset. Näin menettelemällä pyrittiin välttämään haastateltavan johdattelamista. Työvoiman rakennetta koskevien kysymysten osalta osa kalastajista saattoi olla epätietoinen tiedon tarpeellisuudesta ja käyttötarkoituksesta. Vaikka useimmiten muut perheenjäsenet eivät puuttuneet haastattelun kulkuun, he saattoivat toimia kalastajan muistin virkistäjänä.

Kuva 5. Haastattelupaikaksi valittiin mahdollisimman rauhallinen ympäristö. Nauhuri sijoitettiin tavallisesti pöydälle muistilnpanojen viereen mahdollisimman lähelle kalastajaa.

Lomakehaastattelun jälkeen siirryttiin tavallisesti luontevasti teemahaastatteluun. Merialueen kalastajista viisi ja sisävesialueen kalastajista seitsemän ei halunnut haastattelua nauhoitettavan. Näissä tapauksissa teemahaastattelu suoritettiin normaalisti, mutta keskeiset tiedot kirjattiin muistiin käsin. Pieni osa kalastajista vierasti nauhurin käyttöä tai oli muusta syystä haluton ottamaan kantaa asioihin: teemat olivat heille joko outoja tai ne eivät kiinnostaneet. Heidän osaltaan haastattelu typistyi lähinnä kyselyksi.

Keskustelu käynnistyi usein kalastajaksi ryhtymisen motiiveista. Pyrkimyksenä oli aikaansaada keskustelua, joka etenisi haastateltavan ehdoilla. Keskustelua synnytettiin myös käyttämällä virikkeenä haastattelukäynnillä tehtyjä havaintoja sekä esittämällä haastateltavalle yleisiä väitteitä ja varsinkin tiedotusvälineissä äskettäin esillä olleita mielipiteitä tai näkökulmia.

Pohjanlahden ja Ahvenanmaan lohenkalastajien keskuudessa virittyi helposti keskustelua kalastuksen säätelystä ja sen mukanaan kalastajan arkipäivään tuomista ongelmista. Tämä innosti kalastajia keskustelemaan myös muista teemoista varsin monipuolisesti. Teema-aiheiden painotus vaihteli haastateltavan kalastustapojen, saalis-kohteen ja ongelmien mukaisesti. Osa teemoista, jotka eivät koskettaneet kalastajaa jäivät kokonaan pois. Toisaalta esiin nousi alkuperäiseen teemarunkoon kuulumattomia teemoja kuten hylje, saasteet ja meriliikenne. Vähiten keskustelua syntyi tiedon-saannista ja kalastajan päätöksentekoon liittyvistä asioista.

Kalastajakontaktit kestivät tavallisesti kahdesta kolmeen tuntiin. Joissakin tapauksissa haastattelu kesti yli viisi tuntia. Lomake- ja teemahaastatteluun kului suunnilleen yhtä paljon aikaa. Haastattelun keston vaikuttivat muun muassa kalastajan yritystoiminnan monimuotoisuus, kalastajan persoona ja se, miten motivoitunut haastateltava oli. Haastattelijä teki kustakin haastattelusta muistiinpanot, minkä tavoitteena oli

varmistaa teemahaastattelujen dokumentointi ja haastattelun ulkopuolella tehtyjen havaintojen kirjaaminen. Tiedot joko kirjoitettiin välittömästi haastattelun jälkeen muistiin tai saneltiin nauhalle. Tietojen tallentamisen merkitys korostui niissä tapauksissa, joissa kalastaja kieltäytyi nauhurin käytöstä tai nauhurin kuuluvuus osoittautui heikoksi. Muistiinpanojen yhteydessä haastattelija pyrki arvioimaan kalastajien ammatin liittyvää muutoksenhallintakykyä. Kuitenkin monet haastattelijoista kokivat arvioinnin liian vaikeaksi ja kiusalliseksi eivätkä tehneet sitä lainkaan. Liitteessä 2 on esimerkki erään kalastajan osalta tehdystä haastattelumuistiinpanosta.

Sisävesialueella toteutettiin haastattelun kolmantena osana myös vuosittaisten saalistietojen keruu täyttämällä neljäsvuvinen lomake yhdessä kalastajan kanssa. Jos tämä ei ajanpuutteen tai muun syyn vuoksi osoittautunut mahdolliseksi, lomake jätettiin kalastajan myöhemmin täytettäväksi ja postitettavaksi tutkimuslaitokseen.

3.2. Puhelinhaastattelut

Henkilökohtainen haastattelu voitiin tehdä vain niille kalastajille, joiden pyyntitavat olivat etukäteen tiedossa. Tiedettiin, että pyyntitavaltaan tuntemattomat poikkeavat todennäköisesti pyyntitavaltaan tunnetuista kalastajista. Ottamalla haastateltavaksi myös pyyntitavaltaan tuntemattomia kalastajia pyrittiin saamaan kattavampi kuva ammattikalastuksen rakenteesta. Puhelinhaastattelussa tiedusteltiin pyyntitapoja koskevien tietojen ohella kalastukseen käytettyä aikaa (kuukausina), kalastustoimintaan osallistuvien määrää ja henkilökohtaisten sekä ruokakuntohaisten kalastustuojien osuutta. Lisäksi kysyttiin ongelmista, jotka ovat johtaneet saalistiedustelun palauttamatta jättämiseen (liite 3). Tulokset laajennettiin koskemaan pyyntitavaltaan tuntemattomien kalastajien joukkoa.

Merialueella pyyntitavoiltaan tuntemattomaan ryhmään kuuluvista poimittiin satunnaisesti 80 kalastajaa (28 prosenttia) suppeampaan puhelinhaastatteluun. Alkuperäiseen otantaan tulleista tavoitettiin 68 eli vastausprosentti oli 85. Tavoittamattomien kalastajien tilalle otettiin kuten henkilökohtaisessakin haastattelussa etukäteen satunnaiseen järjestykseen arvotun otantalistan kalastajia. Koska myös näistä kalastajista osaa oli mahdoton tavoittaa, jouduttiin ottamaan yhteyttä kaikkiaan 117 kalastajaan. Merialueella 80 kalastajasta 50 kalasti ja 30 oli joko lopettanut kalastuksen tai kuollut. Vastausprosentti (68) oli alhaisempi kuin henkilökohtaisessa haastattelussa. Tämä johtuu osittain siitä, että haastattelijat eivät ehkä pyrkineet tavoittamaan haastateltavia yhtä aktiivisesti kuin henkilökohtaisessa haastattelussa. Kukaan haastatelluista ei kieltäytynyt puhelinhaastattelusta.

Sisävesialueella pyyntitavaltaan tuntemattomien ryhmään kuuluvista kalastajista 80 kalastajaa (23 prosenttia) poimittiin satunnaisesti puhelinhaastatteluun. Suunnilleen puolta kalastajista haastateltiin puhelimitse ja muiden kalastuksesta saatiin tietoa alueellisten yhteyshenkilöiden kautta. Kahdeksan tavoittamattoman kalastajan tilalle otettiin uusi kalastaja, joten kaikkiaan pyrittiin selvittämään tiedot 88 kalastajan kalastuksesta. Sisävesialueella 80 kalastajasta 29 kalasti ja 51 oli lopettanut kalastuksen.

4. AINEISTON KÄSITTELY

4.1. Lomakehaastattelut

Alustavassa tarkistuksessa katsottiin, että lomakkeet oli täytetty asianmukaisesti. Mahdolliset epäselvyydet, poikkeamat ja vastausten väliset epäloogisuudet tarkistettiin haastattelijalta, joka tarpeen mukaan otti uudelleen yhteyttä kalastajaan. Tallennuksen jälkeen aineistolle tehtiin lisää loogisuustarkistuksia: raja-arvojen ja suorien jakaumien avulla voitiin korjata aineistossa mahdollisesti esiintyneet tallennus- ja kirjausvirheet. Näin ollen käsittelyvirheiden merkitys voidaan arvioida vähäiseksi. Puuttuvia tietoja aineistossa oli varsin vähän. Nämä koskivat lähinnä eri omaisuuslajien arvoja, joita kalastajat eivät aina halunneet lähteä tai osanneet arvioimaan. Myös osa taloudellisista tiedoista jäi puuttuviksi. Osittaiskato paikattiin käyttäen joko päätelyyn perustuvaa deduktiivista imputointia tai hot-deck- imputointia (Madow ym. 1983). Päättely tehtiin lähinnä kalastajan muiden yritystä koskevien tietojen pohjalta. Hot-deck-imputoinnissa puuttuvat tiedot korvataan otoksesta satunnaisesti arvotuilla luvuilla.

Merialueella kalastajamäärän estimoinnissa aineistona oli kaikkien 298 kalastajan ja sisävesialueella 152 kalastajan vastaukset. Pyyntitavoiltaan tuntemattomille ei tehty varsinaista lomakehaastattelua. Tämän ryhmän havaittiin poikkeavan selvästi pyyntitavoiltaan tunnetuista, joten tulokset laajennettiin koskemaan pyyntitavaltaan tuntemattomia ainoastaan niiden kysymysten osalta, jotka tehtiin myös puhelinhaastattelussa.

Merialueen tulosten estimoinnissa pyyntitavan mukaan tehtyä poimintaositusta pyrittiin tehostamaan jälkiosittamalla aineistoa. Jälkiositteet muodostettiin ammattikalastajarekisterissä olevien kalastajan asuinpaikka- ja tuloluokkatietojen perusteella. Sisävesialueella käytettiin ainoastaan poimintaositusta. Meri- ja sisävesialueen estimoinnit tehtiin erilaisia otanta-asetelmia huomioivalla Sudaan-ohjelmistolla (Shah ym. 1993).

4.2. Teemahaastattelut

4.2.1. Haastattelut tallennettiin sanatarkasti

Aineisto koostui pääasiassa haastattelijan ja haastateltavan käymästä keskustelusta. Jos joku ruokakunnan jäsen tai toinen kalastaja osallistui haastatteluun, myös heidän puheenvuoronsa kirjoitettiin. Sekä haastattelijan että muiden haastatteluun osallistuneiden dialogit on muutettu kirjoitetuksi tekstiksi sanatarkasti. Tekstin tuli sisältää toistot, tauot, täytesanat ja naurahdukset. Varsin tarkan kirjauksen tavoitteena oli säilyttää puhutun tekstin merkityssisältö mahdollisimman aitona analyysijä varten. Tarkasti puhtaaksi kirjoitetuilla puheenvuoroilla voidaan myös paremmin elävöittää

tutkimusartikkeleita. Jokaisen repliikin alkuun merkittiin haastattelijan (K) tai haastateltavan (H) kirjaintunnus. Muut haastatteluun mahdollisesti osallistuneet miespuoliset (H1, H2, jne.) ja naispuoliset (HV) pyrittiin kirjaamaan erikseen. Myös ruotsinkielisten haastattelujen tallentamiseen käytettiin samoja tunnuksia. Kunkin haastattelun alkuun kirjoitettiin haastateltavan rekisteritunnus. Haastattelunauhalla esiintyvät henkilöt on esitelty haastattelumuistiinpanoissa. Liitteessä 4 on esimerkki tallennetusta teemahaastattelusta.

Nauhojen pituudet vaihtelivat puolesta tunnista kolmeen ja puoleen tuntiin, siksi yhden haastattelun tallentamiseen kuluva aika vaihteli tuntuvasti. Koska aineiston tallentaja oli useita puhutun tekstin kirjaamiskäytäntö vaihteli yksilöllisesti. Lisäksi nauhojen kuuluvuudessa oli huomattavia eroja: osaksi se johtui haastateltavan puheen nopeudesta, volyymista tai väristä, mutta joskus myös taustäänet (koneet, lasten äänet, ja muu puheääni) saattoivat haitata nauhojen kuuluvuutta. Myös murteet ja kälästyksiin liittyvä paikallinen termistö lisäsivät puhtaaksi kirjoittamiseen liittyviä ongelmia. Muutama nauha osoittautui niin epäselväksi, että tekstin tallennusta ei yritetty lainkaan. Ruotsinkielisten haastattelujen puhtaaksi kirjoittamisen tekivät pääsääntöisesti äidinkieleltään ruotsinkieliset henkilöt.

Kuva 6. Haastatteluaineiston tallennus tekstiksi tehtiin purkulaitetta apuna käyttäen.

4.2.2. Keskenään samansisältöiset tekstipätkät poimittiin

Laajan aineiston käsittelyn helpottamiseksi aineisto oli luokiteltava, joten keskenään samansisältöiset havainnot ja teemat koottiin omiin sisältöluokkiinsa. Päämääränä oli, että kaikki haastattelussa esiin tulleet ymmärrettävät tekstin pätkät koodataan jonkin

temaattisen otsikon alle. Luokittavan analyysin toteuttamiseksi koko aineistolla tehtiin esitutkimus, jonka avulla muodostettiin alustava "analyysiharava" (Vesala ym. 1996). Tätä varten käytiin läpi kaksitoista haastattelua poimimalla niistä kaikki puhereplii-keissä esiin nousseet teemat ja asiasisällöt. Koko aineiston luokittamisen edetessä muutama sisältöluokka yhdistettiin samaksi ja pari uutta luokkaa muodostettiin. Esi-
tutkimuksessa muodostettu harava toimi kuitenkin varsin hyvin ja koko aineistolle tehty luokittelu toi sisältöluokkiin varsin vähän muutoksia. Lopullisesti haastatteluai-
neistosta paljastui 36 sisältöluokkaa, jotka jakautuivat viiteen pääluokkaan: 1) oma kalastajuus, 2) luonto ja ympäristö, 3) toiset kalastajat, 4) yhteiskunta, 5) asiakkaat ja markkinat. Aineistosta löytyneet sisältöluokat ryhmiteltiin pääluokkiin seuraavasti:

I OMA KALASTAJUUS

1. Kalastajaksi ryhtyminen
2. Pyyntistrategia ja vapaa-ajan jaksottuminen
3. Kalastus tulonlähteenä
4. Perhe ja sukulaiset
5. Yhteiskalastus ja palkattu työvoima
6. Pyyntivälineistö ja muu kalastusomaisuus
7. Velat ja rahalliset investoinnit
8. Saadut tuot ja korvaukset
9. Menestyksen ja kannattavuuden arviointi
10. Kalan markkinointi
11. Jalostustoiminta
12. Kalastaminen työnä:työturvallisuus ja terveysriskit
13. Ammatin arvostus ja tulevaisuus
14. Kalastajan omaa yritystoimintaa koskevat tulevaisuudenkuvat ja toimintasuunnitelmat

II LUONTO JA YMPÄRISTÖ

21. Luonto ja luonnonvoimat
22. Saaliskohteet, niiden kannat ja käyttäytyminen
23. Hylje
24. Saasteet
25. Meriliikenne
26. Vesistöjen rakentaminen ja ruoppaukset
27. Luonnonsuojelu

III TOISET KALASTAJAT

31. Toiset kalastajat yleensä
32. Salakalastus
33. Kilpailu
34. Yhteistyö
35. Toisilta kalastajilta saatu tieto ja taito
36. Kalastajajärjestöt

IV YHTEISKUNTA

41. EU
42. Kalastuksen ohjaus
43. Vesialueiden omistus, kalastusluvut ja valvonta
44. Viranomaisten välittämä tieto, tiedotus
45. Viranomaisille tehtävät selvitykset ja korvaushakemukset
46. Verot ja verottaja
47. Yleiset viranomaisen toimintaa koskevat kannanotot

V ASIAKKAAT JA MARKKINOINTI

51. Kalan hinta ja hinnanmuodostus
52. Ostajat, asiakkaat ja kysyntä

Luokittavassa analyysissä paljastui useita sellaisia teemoja, jotka eivät sisältyneet haastatteli-
joilla käytössä olleisiin ohjeellisiin teemalistoihin (mm. hylje, saasteet, me-

riliikenne). Analyysi paljasti miten kalastajat voidaan innostaa keskustelemaan omaan työhönsä liittyvistä asioista muutamaa lähtöteemaa apuna käyttäen. Kullekin sisältöluokalle annettiin tunnistenumero, joka kirjattiin haastattelutulosteeseen.

Alkuperäisestä tekstitiedostosta poimittiin samaa aihetta käsittelevät tekstipätkät sisältöluokittain omaan tiedostoonsa. Jos puheenvuoro sisälsi useampaan sisältöluokkaan liittyvää informaatiota se kopioitiin useampaan aihepiirien mukaisiin tiedostoihin. Alatiedostoihin kunkin siirretyn tekstipätkän alkuun kirjattiin kalastajatunnus. Luokittelun perustana olevaa jaottelua voidaan käyttää hakemistona jatkotutkimuksissa.

4.2.3. Aineisto arkistoidaan

Aineisto hakemistoinen tullaan arkistoimaan RKTL:een, jossa sen käytöstä päätetään tapauskohtaisesti. Arkiston käytön perusteena tulee olla haastateltavien intymiteettisuojan säilyminen, joten esimerkiksi kalastajien tunnukset häivytetään. Arkiston käytännön sisällöstä, kuten muodosta ja sijainnista ei ole vielä päätetty, koska laajan aineiston järjestäminen on vielä kesken. Arkistoinnin tarkoituksena on tarjota eri alojen tutkijoille mahdollisuus hyödyntää aineistoa.

5. AINEISTON LUOTETTAVUUS

Tutkimustulosten luotettavuuteen vaikuttavat useat seikat tutkimusprosessin eri vaiheissa (Hirsjärvi & Hurme 1993). Tulosten luotettavuus heikkenee jos emme kykene tavoittamaan tutkittavia ilmiötä ja ilmiöiden olennaisia piirteitä. Aineiston laadun arvioinnissa käytetään käsitteitä reliabiliteetti eli tulosten pysyvyys ja valideetti eli aineiston pätevyys. Aluksi tarkastelemme tutkimuksen reliabiliteettia lähinnä lomakeaineiston yleistettävyyden kannalta.

5.1. Otanta ja kato

Otoksella kerätyt tiedot sisältävät aina epätarkkuutta. Otannasta aiheutuu satunnaisvirhettä, jonka suuruus on mitattavissa käytetyn otanta-asetelman pohjalta keskihajontana. Otanta-asetelman ulkopuolelta tuloksiin tulee yleensä lisää vaihtelua vastauskadosta ja mittausvirheistä. Vastauskadon pääasiallisia syitä Pahkisen ja Lehtosen (1989) mukaan ovat: 1) poimintakehikon alipeitto, jota syntyy, jos poimintakehikko ei kata koko perusjoukkoa, 2) kohteena olevaa henkilöä ei tavoiteta, 3) otoshenkilö ei pysty antamaan vastausta haastattelukysymykseen ja 4) vaikka henkilö tavoitetaan hän kieltäytyy haastattelusta.

Poimintakehikkona käytetty RKTL:n ammattikalastajarekisteri on jonkin verran ali-peittävä, koska se ei ole kattava kaikkien kalaa myyvien osalta. Rekisterin ali-peittoon on antanut viitteitä esimerkiksi Merenkurkun alueella tehty vapaa-ajankalastusta koskeva tutkimus, jonka mukaan osa vapaa-ajankalastajista myy saaliistaan (Moilanen 1994). Näiden rekisteristä puuttuvien, mutta saaliistaan myyvien kalastustulojen osuus lienee yleensä alle 20 prosenttia kokonaistuloista.

Otannan jälkeen rekisterissä havaittiin myös ylipeittoa: kaksi otantaan tullutta kalastajaa esiintyi kahdella tunnuksella, koska he omistivat usemman SF-rekisteröidyn aluksen. Tältä osin ylipeitto pystyttiin kuitenkin ottamaan huomioon. Poimintakehikot sisälsivät myös kalastuksensa lopettaneita ja kuolleita kalastajia. Otokseen sattuneet kalastuksensa lopettaneet ja kuolleet henkilöt sisältyvät aineistoon, joten heidän osuutensa tulee huomioitua sitä kautta. Lopettaneet ja kuolleet vähentävät kuitenkin otoksen perusteella tehtyjen arvioiden tilastollista luotettavuutta, koska kalastajien määrä joudutaan arvioimaan otoksen perusteella. Myös pyyntitavoiltaan tuntemattomille tehty haastattelu osoitti, että rekisterissä oli myös runsaasti ammattimaisen kalastuksen joko tilapäisesti tai kokonaan lopettaneita.

Haastatteluissa ilmeni, että merialueella otokseen kuuluvista 218 kalastajasta 18 prosentilla todellinen pyyntitaparyhmä poikkesi etukäteen tiedossa olleesta. Siten myös eri pyyntitaparyhmien kokoon liittyy otannasta johtuvaa satunnaisvirhettä. Poikkeamat eivät niinkään johtuneet virheellisistä etukäteistiedoista, vaan lähinnä vuoden 1994 aikana pyyntitavoissa tapahtuneista muutoksista.

Henkilökohtaisten haastattelumenetelmien ansiosta kieltäytymisistä ym. johtuva yksikkökato jäi kohtuullisen pieneksi. Merialueella kato oli 12 prosenttia ja sisävesialueella 15 prosenttia. Toisaalta kieltäytymisistä johtuva osuus kadosta oli merialueella noin kolme neljäsosaa ja sisävesialueellakin yli puolet kokonaiskadosta.

Koska mihinkään katotutkimuksiin ei ole ollut resursseja, on vaikea päätellä minkä

verran vastauskadosta aiheutuu harhaa estimaatteihin. Eniten haastatteluista kieltäytyneitä kalastajia oli lohien ajoverkko- ja siimakalastajissa. Haastattelijoiden mukaan tutkimuksesta kieltäytyneet poikkesivat haastatteluista lähinnä vain viranomaisia ja tutkijoita kohtaan kielteisemmän asenteen perusteella.

Käytetystä haastattelumenetelmästä johtuen osittaiskato - esimerkiksi taloudellisten kysymysten osalta - jäi varsin vähäiseksi ja se pystyttiin suurimmaksi osaksi täydentämään kalastajan yritystoimintaan liittyvien tietojen perusteella sekä yhteydenotoilla haastattelijoihin. Etukäteen arveltiin, että taloudelliset kysymykset, kuten kalastuksen tuottoja ja velkapääomaa koskevat tiedot olisivat arkaluontoisimpia. Kalastajat suhtautuivat kysymyksiin kuitenkin hämmästyttävän myönteisesti. Osaltaan tähän vaikutti toimipaikkojen henkilöstön ja kalastajien luottamukselliset suhteet. Tästä johtuen ja ehkä osittain myös monimuotoisen haastattelutilanteen antamien tarkistusmahdollisuuksien vuoksi vastauksissa ei voitu havaita merkittävää tarkoitushakuisuutta.

Kalastajat arvioivat myös varsin kärsivällisesti omaisuuslajien arvoja. Yksittäisen arvion luotettavuus onnistuttiin usein varmistamaan useamman kysymyksen yhdistelmällä. Arkaluonteisimmiksi haastattelun yhteydessä osoittautuivat muita tulonlähteitä koskevat tiedot. On ilmeistä, että esimerkiksi osa tilapäisistä työsuhteista joko unohtui tai jätettiin niiden vähäisen painoarvon vuoksi mainitsematta.

5.2. Tulosten pysyvyys ja pätevyys

Reliaabelius voi tarkoittaa myös, saadaanko samanlainen tulos jos käytetään jotain toista haastattelijaa tai jos sama haastattelija toistaa haastattelun samoissa oloissa (Hirsjärvi & Hurme 1993). Suuresta haastattelijoiden määrästä voi täten koitua haittaa, mutta siitä on myös etuja. Lukuisten haastattelijoiden avulla voitiin profiloitua tutkimuksessa hyödyntää paikallista tuntemusta ja ottaa haastateltavaksi enemmän kalastajia. Useimmilla haastatteloista ei ollut aiempaa haastattelukokemusta, joten tehtävään koulutuksella oli tärkeä merkitys. Haastattelujen yhtenäistämisohjeistolla pyrittiin myös lisäämään reliabiliteettia.

Suuri haastattelijoiden määrä lisäsi joka tapauksessa heterogeenisyyttä lomakekysymysten tulkintoihin ja teema-aiheiden painotuksiin. Heillä oli haastattelutilanteessa mahdollisuus tarkentaa ja täsmentää kysymysten sisältöä. Haastattelujakson aikana tarkennettiin ja yhtenäistettiin tiettyjen lomakekysymysten tulkintoja haastattelijoiden kanssa.

Valmiiksi luokiteltujen vaihtoehtojen valintaan liittyy aina virhelähteitä. Lomakehaastattelussa valmiiden vastausvaihtoehtojen tekeminen edellyttää tutkittavien asioiden luokittelua. Ellemme kykene tavoittamaan tutkittavasta ilmiöstä olennaisia piirteitä tai ellemme pysty johtamaan teoriasta käsitteitä, tutkimuksemme käsitevalidius on huono (Hirsjärvi & Hurme 1993). Erityisesti lomakehaastatteluosan käsitevalidiutta kehitettiin ammattikalastustutkimuksia käsittelevän kirjallisuusselvityksen avulla (Salmi P. & Salmi J. 1995). Myös ammatillista ja alueellista asiantuntemusta omaavien haastattelijoiden käytöllä pyrittiin lisäämään käsitevalidiutta.

Koska tutkija joutuu tekemään luokittelun etukäteisolettamusten perusteella käsitteet saattavat olla haastateltavalle kaukana käytännöstä tai liian moniselitteisiä. Vastaukset heijastavat vastaajan mielikuvia vaihtoehtojen sisällöstä. Ammatin huonoimpia puolia kuvaavia mittareita suunniteltaessa ei esimerkiksi osattu ottaa huomioon kalan alhaista hintaa yhdeksi ammatin huonoista puolista. Teemahaastatteluissa kalastajat kuitenkin korostivat erityisesti kalan hinnan alenemisen mukanaan tuomia ongelmia (Vesala ym. 1996a).

Ilmeisesti kalastajien mielestä kalan alhainen hinta ei kuitenkaan liittynyt yhtenä

vastausvaihtoehtona olleeseen taloudellisiin riskeihin. Sen lisäksi, että teemahaastattelun avulla voitiin tuoda esiin ammatin sisältöä monipuolisemmin ja laajemmin sillä voidaan myös korjata lomakehaastattelussa ilmeneviä puutteita ja väärinkäsityksiä. Näin voitiin parantaa tutkimusaineiston sisältövalidiutta eli haluttujen merkitysten tavoitettavuutta.

Kalastajat saattavat mieltää lomakekysymykset eri tavoin. Vaihtoehtoja valitessaan kalastajat ajattelivat asioitaan omista lähtökohdistaan: varsinkin iäkkäimmiltä kalastajilta puuttuivat tavallisesti omakohtaiset ja selkeät toimintasuunnitelmat, mutta toisaalta he mielellään ottivat kantaa miten toisten kalastajien tulisi toimia. Asenteita ja mielipiteitä kartoittavien kysymysten osalta monet kalastajat pitivät useita kalastuksen motiiveja kuvaavia vaihtoehtoja tärkeinä. Kuitenkin he joutuivat valitsemaan useimmiten vain yhden vastauksen valmiiden vastausvaihtoehtojen joukosta.

Haastatteluajankohdalla oli vaikutusta vastausten ja teemahaastatteluiden sisältöön. Haastattelut tehtiin ajankohtana, jolloin Suomi oli joko liittymässä tai juuri liittynyt Euroopan Unioniin. Siinä vaiheessa olivat yhdentymisen ammattikalastukselle mukanaan tuomat velvoitteet ja mahdollisuudet vielä epäselviä. Merialueella ulkoapäin tulevat muutospainetekijät ohjasivat keskustelua: kalastuksen uhkakuvina olleet lohenkalastuksen säätely, silakan rehupyynnin kieltäminen ja kalakaupan vapautuminen nousivat kalastajien puheissa keskeisiksi. Niiden sisältöä ja vaikutusta punnittiin tavallisesti yksityiskohtaisesti sekä lomake- että teemahaastattelusuudessa. Sisävesialueella lähinnä haastatteluajankohdan harvat muikkukannat ja niiden mukanaan tuomat ongelmat ohjasivat vastausten ja puheenvuorojen sisältöä.

Aineiston luotettavuutta ei vielä tässä vaiheessa kaikilta osin tunneta, koska sekä lomake- että laadullisen aineiston käsittely ja analysointi on kesken. Erityisesti teemojen, haastattelijoiden ja haastateltavien valinnan onnistumista voidaan paremmin arvioida aineiston luokittelun ja analysoinnin edetessä. Teemahaastatteluaineiston litte-roinnista ja luokittelutyöstä vastaavat useat eri henkilöt, mikä osaltaan vaikuttaa tulosten luotettavuuteen. Alustavan tutkimuksen mukaan pienen otannan pohjalta tehty luokitusharava teemahaastatteluaineiston analyysia varten on osoittautunut verraten luotettavaksi (Vesala ym. 1996a). Tehdyllä luokituksella on tarkoitus helpottaa laajan aineiston käsittelyä ja analysointia, mutta aineistosta tehtävissä tutkimuksissa lopulliset jäsennykset ja menettelytavat määritellään luonnollisesti kussakin tapauksessa erikseen asetettujen tutkimuskysymysten pohjalta. Aineiston luotettavuus paljastuu viime kädessä eri aihepiirejä koskevien tutkimusraporttien valmistuttua.

6. KIITOKSET

Tekijät kiittävät Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimipaikkaverkoston henkilöstöä, joiden paikallisen asiantuntemuksen ansiosta tutkimuksen toteuttaminen oli mahdollista. Aineiston keruuseen osallistuivat: Folke Halling, Alpo Huhmarniemi, Maria Kallio, Marko Kangas, Vesa-Pekka Laaksonen, Tuula Malinen, Tauno Nurmio, Lauri Nylander, Jukka Pönni, Raimo Riikonen ja Pentti Virtanen. Kirjoittajista haastatteluaineiston keruuseen osallistuivat Juha Jurvelius, Juhani ja Pekka Salmi. Kiitokset myös teemahaastatteluaineiston puhtaaksikirjoittamiseen osallistuneille. Myös alueellisten yhteyshenkilöiltä ja neuvontajärjestöiltä saadut tiedot ja kommentit ovat kiitoksen arvoisia. Ennenkaikkea kiitokset niille lukuisille kalastajille, joita olemme tutkimusta varten vaivanneet. Lopuksi kiitämme myös Juha Hiedanpäättä (Satakunnan ympäristötutkimuskeskus) ja Jukka Oksaa (Karjalan tutkimuslaitos) raporttimme käsikirjoitukseen tekemistään arvokkaista kommentteista ja korjausehdotuksista.

7. KIRJALLISUUS

- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1993. Teemahaastattelu. Helsinki. Gaudeamus. 144 s.
- Madow, W. G., Olkin, I. & Rubin, D.B. (ed.) 1983. Incomplete Data in Sample Surveys 2. Theory and Bibliographies. New York. Academic Press. 579 p.
- Moilanen, P. 1992. Vapaa-ajankalastus Merenkurkussa vuonna 1992. Kalaraportteja 6, 16 s. + 1 liite.
- Niittykangas, H., Lääperi, R., Salo, H., Sundell, P. & Laukkanen, T. 1993. Sisävesialueiden ammattikalastuksen rakenne ja kehityksen edellytykset. Jyväskylän yliopisto, Keski-Suomen taloudellisen tutkimuskeskuksen julkaisuja 126, 171 s. + 6 liitettä.
- Pahkinen, E. & Lehtonen, R. 1989. Otanta-asetelmat ja tilastollinen analyysi. Gaudeamus. 267 s. + liitteet.
- Salmi, J. & Salmi, P. 1993. Lohenkalastuksen säätelyä pidetään perusteettomana. Avomerellä kalastavat arvostelevat tutkijoita ja viranomaisia. Kalastaja 2, s. 6-7.
- Salmi, J., Salmi, P. & Moilanen, P. 1996. Kalastusyrityksen voimavarat. Katsaus ammattikalastuksen profiilitutkimuksen lomakehaastatteluiden tuloksiin. Kala- ja riistaraportteja 68. 40 s. + 6 liitettä.
- Salmi, P. & Salmi, J. 1995. Elinkeinon ja elämäntavan rajavesillä. Ammattikalastuksen ja kalastajayhteisöjen tutkimuksista Suomessa ja ulkomailla. Kala- ja riistaraportteja 30, 37 s.
- Shah, V. B., Folsom, R.E., LaVange, L.M., Wheelless, S.C., Boyle, K.E. & Williams, R.L. 1993. Statistical methods and mathematical algorithms used in Sudaan. Research Triangle Institute. North Carolina.
- Vesala, K.M., Honkanen, A., Jurvelius, J. Salmi, J. & Salmi, P. 1996a. Enemmän hinnan kuin luonnon armoilla - ammattikalastajatutkimuksen kvalitatiivista metodiikkaa. Kala- ja riistaraportteja 61. 23 s.
- Vesala, K.M., Honkanen, A., Jurvelius, J. Salmi, J. & Salmi, P. 1996b. Sisällöllinen ja statuksellinen näkökulma kvalitatiivisessa analyysissä (käsikirjoitus).

HAASTATTELULOMAKE. Alaviitteet lisätty jälikäteen.

1. Numero _____ (tilasto)

2. Kalastajan nimi _____

Osoite _____

Kotipuhelin _____ NMT-puhelin _____

3. Kotikunta _____

4. Syntymävuosi _____

5. Asuinalue ¹

1. Kaupunki ja kaupungin läheinen maaseutu ☐
 2. Ydinmaaseutu ☐
 3. Syrjäinen maaseutu ☐

Asumismuoto ²

4. Maatila ☐
 5. Omakotitalo ☐
 6. Rivitalo ☐
 7. Kerrostalo ☐

6. Mikä on kalastustoimintanne yritysmuoto ?

1. Ammatinharjoittaja ☐
 2. Yksityisliike (toiminimi) ☐
 3. Avoin yhtiö ☐
 4. Kommandiittiyhtiö ☐
 5. Osakeyhtiö ☐
 6. Muu, mikä _____ ☐

7.

1. Kolme tärkeintä pyyntiruutua tärkeysjärjestyksessä (v.1993) ³

1. _____

2. _____

3. _____

1. Mikä oli tärkein pyyntivesistö v. 1994 ? ² _____2. Missä läänissä em. vesistö sijaitsee ? ² _____¹ Kaupunki tai kaupungin läheinen maaseutu = asemakaavoitettu alue (mm. kaukolämpö)

Ydinmaaseutu = Kuntakeskusten liepeillä oleva alue. Kuntakeskuksen palvelut ja asukkaat helposti tavoitettavissa. Auto tai venematka yhteysaluksen tai vastaavan matkanopeus) kuntakeskukseen kestää alle tunnin.

Syrjäinen maaseutu = Yli tunnin ajomatkan etäisyydellä kuntakeskuksesta, haja-asutusaluetta, jossa naapureita vähän tai ei lainkaan. Kunnallisia palveluita alueella ei ole.

² Vain sisävesialueen osalta.³ Vain merialueen osalta

8. Mihin seuraavista ryhmistä katsotte kalastuksenne ensisijaisesti kuuluvan ? Jos olette vaihtaneet ryhmää viiden viime vuoden aikana, mikä oli edellinen ryhmänne ?

Merialue	nykyinen	edellinen
1. Trooli	☐	☐
2. Ajoverkko ja siima (lohi)	☐	☐
3. Seisovat pyydykset (lohi)	☐	☐
4. Suomenlahden lohenkalastus	☐	☐
5. Yhdiste-ryhmä	☐	☐
6. Muut pyyntitavat	☐	☐

Sisävesialue	nykyinen	edellinen
1. Trooli	☐	☐
2. Talvinuotta	☐	☐
3. Muut pyyntimuodot	☐	☐

9. Kuinka kauan olette harjoittanut nykyiseen ryhmään kuuluvaa kalastusta _____v.

10. Mikä on koulutuksenne ?

(Merkitse vain yksi vaihtoehto: korkein taso)

Pohjakoulutus	
1. Kansa- tai kansalaiskoulu	☐
2. Keski- tai peruskoulu	☐
3. Ylioppilas	☐
Jatkokoulutus	
4. Ammatti- tai keskiasteen koulutus	☐
5. Akateeminen loppututkinto	☐

11. Onko teillä kalatalouden ammattikoulutusta ? (VKOL tai vastaava)

1. Ei ☐

2. Kyllä ☐

12.1. Kuinka monta jäsentä ruokakunnassanne on ? _____kpl (ml. haastateltava)

2. Kuinka moni heistä on työikäisiä (yli 15 vuotiaita) ? _____kpl (ml. haastateltava)

3. Osallistuvatko muut ruokakunnan jäsenet kalastustoimintaan ?

1. Ei ☐

2. Kyllä, kuinka monta ? _____kpl (haastateltavan lisäksi)

4. Kuinka monta kuukautta vuodessa (1994) olette harjoittaneet kalastusta ?

1. Haastateltava _____kk/v

2. Muut perheenjäsenet yhteensä _____kk/v

5. Muut työntekijät: Osallistuiko kalastusyrityksenne toimintaan

1. Palkattua työvoimaa _____kk/v

2. Talkootyövoimaa _____kk/v

6. Oletteko harjoittaneet yhteiskalastusta ruokakunnan ulkopuolisten kanssa ?

1. Ei ☐

2. Kyllä ☐

Osakkaita yhteiskalastuksessa _____ kpl ²

Osuutenne yhteisestä kalastusomaisuudesta _____% ²

Osuutenne yhteiskalastuksen tuotoista _____% ²

13. Kalastusoikeutenne vesialueilla, joissa harjoititte kalastusta pääasiallisesti. ⁴ ?

1. Osakkuuteen perustuva kalastusoikeus	☐
2. Vesialue, jossa kalastaja on osakkaana ²
(mutta omat osakkuudet eivät yksin riitä)	☐
3. Vuokravedet	☐
4. Yleisvesialue	☐
5. Muu alue, mikä _____	☐

14. Mitkä olivat tuorekalojen ja jalosteiden tärkeimmät markkinointikanavat tärkeysjärjestyksessä ? ⁴

	Tuorekalat	Jalosteet	Jalostusjätteet
1. Kalatukkuihin			
2. Jalostusyriyksille			
3. Vähittäiskauppoihin			
4. Suurtalouksiin			
5. Suoramyynti			
6. Jäädättäjäille			
7. Turgisalalle			
8. Kalankasvattamolle			
9. Kiertävät kalakauppiat			
10. Muualle, minne _____			

15. Missä rannassa pääasiallisesti puritte saaliinne vuonna 1994 ? ⁴

	Kalasataman nimi
1. Oma ranta	☐
2. Kunnallinen kalasatama (TVH)	☐
3. Kylän tai organisaation kalasatama	☐
4. Ostajayrityksen oma ranta	☐
5. Muu, mikä _____	☐

16. Arvioikaa henkilökohtaisten ja ruokakunnan kalastustulojen osuudet kokonaistuloista. ⁴

	Henkilökohtaisten kalastustulojen osuus	Ruokakunnan kalastustulojen osuus
1. Alle 10 %	☐	☐
2. 10-19 %	☐	☐
3. 20-29 %	☐	☐
4. 30-49 %	☐	☐
5. 50 -79 %	☐	☐
6. Vähint. 80 %	☐	☐

josta varsinaisesta kalastuksesta saatujen henkilökohtaisten palkkatulojen/saalisosuuksina maksettavien tulojen osuus _____%

² Vain sisävesialueen osalta

⁴ Merialueen osalta vuonna 1993 ja sisävesialueella vuonna 1994.

17. Oletteko maksanut eläkevakuutusmaksuja ? ⁴

1. Alle 1000 mk	☐
2. 1000- 5000 mk	☐
3. Vähintään 5000 mk	☐
4. En ole maksanut lainkaan	☐

Olivatko maksamanne eläkevakuutusmaksut

5. MYEL-maksuja	☐
6. Muita eläkevakuutusmaksuja, mitä _____	☐

18. Mitkä olivat kalastuksen ja siihen liittyvien oheistulolähteiden lisäksi muut tulonlähteenne (%-osuus kokonaistuloista) ? ⁴

1. Päätoiminen virkatyö	_____
2. Muu päätoiminen palkkatyö	_____
3. Sivutoiminen virkatyö	_____
4. Muu sivutoiminen palkkatyö	_____
5. Maatilatalous	_____
6. Kalankasvatus	_____
7. Muu yritystoiminta, mikä _____	_____
8. Eläke	_____
9. Työttömyyskorvaus	_____
10. Muu, mikä _____	_____

19. Kalastustoimintanne eri pyyntimuodoilla kuukausittain vuonna 1994 (rasti ruutuun) ²

Pyyntimuoto	Kuukausi											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Troolaus												
Nuottaus												
Muikkuverkko												
Muu verkko												
Rysät, paunetit ja loukut												
Siimapyynti												
Muu, mikä _____												

² Vain sisävesialueen osalta⁴ Merialueen osalta vuonna 1993 ja sisävesialueella vuonna 1994.

20. Mitkä ovat ruokakuntanne omistamat (käytössä tai käyttämättömänä olleet) ⁴ pyydykset ja niiden käyvät arvot ?

Merialue:

	Pyydys	Käytössä			Käyttämättä			ARVO
		kpl	arvo/kpl	pyydysten käypä arvo, mk	kpl	arvo/kpl	pyydysten käypä arvo, mk	YHTEENSÄ, mk
1	Silakkatrooleja							
2	Silakkarysiä ja -paunetteja							
3	Silakkaverkkoja							
4	Silakkanuottia							
5	Kilohailiverkkoja							
6	Lohirysyä ja paunetteja							
7	Lohipesiä							
8	Lohen ajoverkkoja							
9	Muita lohiverkkoja							
10	Lohisiimoja							
11	Siikarysiä							
12	Siikaverkkoja							
13	Turskatrooleja							
14	Turskaverkkoja							
15	Kuhaverkkoja							
16	Muita verkkoja							
17	Muita isorysiä, yli 1.5 m							
18	Pikkurysyä, alle 1.5 m							
19	Koukkupyydyksiä							
20	Muu, mikä ?							

Sisävesialue:

	Pyydys	Käytössä			Käyttämättä			ARVO
		kpl	arvo/kpl	pyydysten käypä arvo, mk	kpl	arvo/kpl	pyydysten käypä arvo, mk	YHTEENSÄ, mk
1	Trooleja							
2	Kesänuottia							
3	Vähäarvoisen kalan nuottia							
4	Talvinuottia							
5	Muikkuverkkoja							
6	Muita verkkoja							
7	Paunetteja ja loukkuja < 5m							
8	Paunetteja ja loukkuja > 5m							
9	Rysiä > 1,5 m							
10	Rapumertoja							
11	Muita pieniä rysiä ja mertoja							
12	Katiskoja							
13	Pitkäsiimoja							
14	Muita koukkupyydyksiä							
15	Muita, mitä							

⁴ Merialueen osalta vuonna 1993 ja sisävesialueella vuonna 1994.

21. Mitkä ovat ruokakuntanne omistamat (vuonna 1994 käytössä tai käyttämättömänä olleet) veneet (myös moottoroimattamat) ja niiden käyvät arvot ?⁴ Jos venettä käytetään useammassa pyyntitavassa se sijoitetaan tärkeimpään niistä.

Merialue:

	Pyydys	Käytössä		Käyttämättä		ARVO
		kpl	veneiden käypä arvo, mk	kpl	veneiden käypä arvo, mk	YHTEENSÄ, mk
1	Silakan troolikalastus					
2	Silakan rysäkalastus					
3	Silakan verkkokalastus					
4	Kilohailiverkkokalastus					
5	Lohirysä- tai paunettikal.					
6	Lohipesäkalastus					
7	Lohen ajo verkkokal.					
8	Muita lohiverkkokal.					
9	Lohisiimakalastus					
10	Siian rysäkalastus					
11	Siian verkkokalastus					
12	Turskan verkkokalastus					
13	Muu rysäkalastus					
14	Muu koukkupyynti					
15	Muu, mikä _____					

Sisävesialue:

	Pyyntimuoto	Käytössä		Käyttämättä		ARVO
		kpl	veneiden käypä arvo, mk	kpl	veneiden käypä arvo, mk	YHTEENSÄ, mk
1	Troollaus					
2	Nuottaus					
3	Verkkokalastus					
4	Rysät, paunetit, loukut					
5	Siimapyynti					
6	Muu, mikä _____					

22. Mikä on ruokakuntanne irtaimen kalastusomaisuuden arvo ?⁴

Merialue:

Pyyntitavoittain

arvo, mk

1. Silakan troolipyynti
2. Silakan rannikkokalastus (ankkurit, liput yms.)
3. Silakan nuottapyynti (traktorit, kairat, kelkat yms.)
4. Lohen avomeripyynti (liput, tutkaheijastimet yms.)
5. Lohen rannikkokalastus (ankkurit yms.)
6. Siiankalastus (liput, ankkurit, moottorikelkat yms.)
7. Turskankalastus (liput, tutkaheijastimet, ankkurit yms.)
8. Muu kalastus (liput, ankkurit, moottorikelkat yms.)
9. Irtain omaisuus, jota ei voida luokitella pyyntitavoittain

⁴ Merialueen osalta vuonna 1993 ja sisävesialueella vuonna 1994.

Sisävesialue:

1. Troolipyynti
2. Talvinuottapyynti
3. Nuottaus avovedessä
4. Verkkokalastus
5. Rysät, paunetit ja loukut
6. Siimapyynti
7. Muu kalastus

8. Irtain omaisuus, jota ei voida luokitella pyyntitavoittain

23. Mikä on kalastuksessanne käytettävän kiinteän kalastusomaisuutenne käypä arvo? ^{4,5} _____ mk

24. Jos joutuisitte myymään pyyntikalustonne (pyydykset, veneet, yms.) saisitteko siitä

1. Selvästi alhaisemman hinnan ☐
2. Suunnilleen saman hinnan ☐
3. Selvästi korkeamman hinnan ☐
4. En osaa sanoa ☐

kuin olette siihen sijoittaneet (vähennettynä kulumisesta aiheutuneella arvonalennuksella) ?

25. Kuinka suuren osan pyyntikalustostanne (pyydykset, veneet ja muu irtain omaisuus) olette vakuuttaneet ?
_____ %

26. Kalastusta varten ottamanne velat ja vuosina 1985 - 1994 saamienne investointiavustusten jakautuminen eripyyntimuotojen osalle.

Merialue

		Velat 31.12.1993	Investointiavustukset, mk
1	Silakan troolikalastus		
2	Silakan rysä- ja paunettikalastus		
3	Silakan verkkokalastus		
4	Silakan nuottakalastus		
5	Kilohailin verkkokalastus		
6	Lohen rysä- ja paunettikalastus		
7	Lohen pesäkalastus		
8	Lohen ajoverkkokalastus		
9	Muu lohen verkkokalastus		
10	Lohen siimakalastus		
11	Siian rysäkalastus		
12	Siian verkkokalastus		
13	Turskan troolikalastus		
14	Turskan verkkokalastus		
15	Muu rysäpyynti		
16	Muu verkkokalastus		
17	Muu kalastus, mikä		

⁴ Merialueen osalta vuonna 1993 ja sisävesialueella vuonna 1994.

⁵ Kiinteisiin rakennelmiin kuuluvat. Esimerkiksi laituri, pyydysvarasto, kalastuskämppä, kalanjalostushalli, verkkojen ravistelukone, fileonti- ja perkauskone.

Sisävesialue:

		Velat 31.12.1994	Investointiavustukset, mk
1	Troolikalastus		
2	Talvinuottoaus		
3	Nuottoaus avovedestä		
4	Muikun verkkopyynti		
5	Muu verkkopyynti		
6	Rysät, paunetit ja loukut		
7	Siimapyynti		
8	Muu, mikä		

27. Mitkä ovat ruokakuntanne investointeihin myönnetty avustukset (vuosina 1989-1994) ja lainat) ? ⁴

1. Avustukset _____ mk
 2. Tuetut lainat _____ mk
 3. Normaali lainat _____ mk.

28. Mitkä olivat ruokakuntanne kalastuksesta saamat tulot, mk ? ⁴

1. Tuorekalojen myynti _____
 2. Kalajalosteiden myynti _____
 3. Vähäarvoisesta kalasta maksettu hintatuki _____
 4. Kalastuskorvaukset ⁵ _____
 5. Vakuutuskorvaukset _____
 6. Muut tulot (mm. lomarahat, oheistulot) _____
 Summa _____

29. Oliko ruokakunnallanne kalastukseen tai kalan markkinointiin liittyviä oheistulonlähteitä ? ⁴

1. Ei ☐

Kyllä, minkälaisia:

2. Kalastukseen liittyviä asiantuntijapalveluita ☐
 3. Oheistuotteiden myynti ☐
 4. Kalastusvälineiden valmistus ja kunnossapito ☐
 5. Kalastusmatkailu ☐
 6. Muu, mikä _____ ☐

7. Mikä oli mainittujen oheistulonlähteiden osuus kalastuksen liikevaihdosta ? ⁴
 _____ %

30. Mikä oli kalastuskustannusten (kiinteät ja muuttuvat kulut, korkokulut ja poistot) osuus kalastuksen liikevaihdosta ? ⁴
 _____ %

31. Mikä oli polttoainekulujen osuus kalastuskustannuksista vuonna 1994 ? ⁴

_____ %

⁴ Merialueen osalta vuonna 1993 ja sisävesialueella vuonna 1994.

⁵ Kalastuskorvaukset käsittävät mm. kalavahingoista (pyydysten likaantuminen, kalojen karkoittaminen yms.), väylätöistä tai kalastuksen säätelystä maksettuja korvauksia ja avustuksia.

32. Miksi ryhdyitte kalastajaksi ? (tärkein vaihtoehtoista)

1. Ammatin periytyminen suvussa	☐
2. Ammatin kiinnostavuus	☐
3. Muiden ansiolähteiden puuttuminen	☐
4. Hyvät ansiomahdollisuudet	☐
5. Tuttavien kannustus ja tuki	☐
6. Muu, mikä _____	☐

33. Mainitkaa tärkein kalastusammattin hyvistä puolista

1. Luonnonläheinen ulkoilmatyö	☐
2. Työn itsenäisyys	☐
3. Seikkailu ja jännitys	☐
4. Aito ja rehellinen ammatti	☐
5. Taloudellinen tuotto	☐
6. Suvun perinteen jatkaminen	☐
7. Muu, mikä _____	☐

34. Mainitkaa tärkein kalastusammattin huonoista puolista

1. Taloudelliset riskit	☐
2. Työympäristön puutteet	☐
3. Liiksi luonnon armoilla	☐
4. Kalakantojen vaihtelut	☐
5. Kalastuksen säätely	☐
6. Kilpailun kasvu kalastuksessa	☐
7. Muu, mikä _____	☐

35. Jos Teillä on aiemmin ollut muita ansiolähteitä niin mistä ammattista olette siirtyneet kalastajaksi ?

1. Palkkatyö	☐
2. Maatilatalous	☐
3. Kalankasvatus	☐
4. Muu yritystoiminta, mikä _____	☐
5. Muu, mikä _____	☐

36. Mikä seuraavista vaihtoehtoista mielestänne parhaiten kuvaa Teidän kalastuksenne päämääriä ?

Kalastus tähtää	☐
1. Mahdollisimman suuriin saaliisiin	☐
2. Mahdollisimman suuriin bruttotuottoihin	☐
3. Mahdollisimman suuriin ansioihin	☐
4. Toimeentulon kannalta riittäviin ansioihin	☐
5. Vapaa-ajan harrastukseen, josta saa lisätuloa	☐
6. Muuhun, mihin _____	☐

37. Oletteko harkinnut kalastuksen lopettamista (viiden seuraavan vuoden aikana) ?

1. En ☐

Kyllä, minkä vuoksi (tärkein vaihtoehdoista):

- 2. Eläkkeelle jääminen ☐
- 3. Terveydelliset ongelmat ☐
- 4. Heikko kannattavuus ☐
- 5. Muu, mikä _____ ☐

38. Jos olette harkinnut kalastuksen lopettamista, mikä on esteenä kalastuksesta pois siirtymiseen ?
(Vain yksi vaihtoehto)

- 1. Lainojen lyhennykset sitovat kalastukseen ☐
- 2. Kaluston heikko jälleenmyyntiarvo suhteessa investointeihin ☐
- 3. Kalustoa ei voi investointiavustusten jatkumisen takia myydä ☐
- 4. Ei muita työnsaantimahdollisuuksia ☐
- 5. Muu, mikä _____ ☐

39. Mainitkaa mielestänne paras ja huonoin vaihtoehto kalastuksen säätelymenetelmistä (1=paras, 0=huonoin)

- 1. Aikarajoitukset _____
- 2. Alueelliset rajoitukset _____
- 3. Pyydysrajoitukset _____
- 4. Saaliskiintiöt _____
- 5. Kalastusmatkakiintiöt _____
- 6. Kalastusalusten romuttamiskorvaukset _____
- 7. Kalastukseen tulevien määrän rajoittaminen _____
- 8. Muu mikä _____

40. Jos Teille tarjottaisiin mahdollisuutta luopua kalastuksesta, minkä suuruinen korvaus olisi mielestänne riittävä ?

- 1. Vuoden ajaksi _____ mk ? ³
- 2. Luopuminen kokonaan _____ mk ? (kertakorvaus)
- 3. En aio luopua kalastuksesta ☐

³ Vain merialueen osalta

41. Mihin asioihin panostamalla katsoisitte voivanne parhaiten kehittää tai täydentää kalastustoimintaanne ?
Kolme tärkeintä: 1= tärkein, 2= toiseksi tärkein, 3 = kolmanneksi tärkein toimintamuoto.

1. Pyyntitekniiikan kehittäminen	_____
2. Investoinnit pyyntikalustoon	_____
3. Koulutus (kalastusammattiin liittyvä)	_____
4. Kalanjalostuksen kehittäminen	_____
5. Kalan aktiivinen markkinointi	_____
6. Kalastusmatkailu	_____
7. Kalastuksen valvontatehtävät	_____
8. Markkinointiyhteistyön kehittäminen muiden kalastajien kanssa	_____
9. Kalankasvatus	_____
10. Muu, mikä _____	_____

42. Mitkä ovat ruokakuntanne investointitarpeet vuosille 1995-1999 ?

Investointikohde		Investoinnit, mk
1. Olemassa olevan kalastuksen ylläpitämiseen	☐	_____
Pyyntistrategisiin muutoksiin		
2. Alukset yms.	☐	_____
3. Pyydykset	☐	_____
Markkinoinnin kehittämiseen		
4. Alukseen (kylmätilat yms.)	☐	_____
5. Jalostukseen (halli yms.)	☐	_____
6. Muuhun markkinointiin	☐	_____
Kalastusmatkailun kehittämiseen		
7. Aluksiin	☐	_____
8. Kiinteisiin rakennelmiin	☐	_____
Muuhun toimintaan		
9. Työsuojelu	☐	_____
10. Muu, mikä _____	☐	_____
11. En aio investoida	☐	
12. En osaa sanoa	☐	

43. Uskotteko vaihtavanne kalastusryhmää viiden seuraavan vuoden aikana ?

1. En ☐

Kyllä, mihin ryhmään (vain todennäköisin ryhmä)

Merialue:

2. Troolikalastus	☐
3. Ajoverkko ja siimakalastus	☐
4. Seisovilla pyydyksillä kalastavat	☐
5. Suomenlahdella lohta kalastavat	☐
6. Muilla pyyntimuodoilla kalastavat	☐
7. En osaa sanoa	☐

Sisävesialue:

2. Troolikalastus	☐
3. Talvinuottaus	☐
4. Muut pyyntimuodot	☐
Kesänuottaus	☐
5. En osaa sanoa	☐

TEEMARUNKO

1. Kalastajaksi ryhtyminen

- Kalastajaksi ryhtymisen motiivit ja taustat
- Muiden kalastajien suhtautuminen (kannustus/vastustus, yhteisön hyväksyntä)
- Kalastuksen tukijärjestelmän merkitys kalastuksen aloittamiseen
- Jos on aiempi ammatti, mitkä tekijät vaikuttivat siirtymiseen kalastukseen

2. Kalastus ammattina

- Ammatin arvostus (yleinen arvostus, lähiyhteisön suhtautuminen)
- Kalastajan käsitys ammatin rasittavuudesta ja turvallisuudesta (kalastustyö, sesonkiaikainen kalastus, jalostus/markkinointi)
- Perhe-elämän ja kalastuksen yhteensopiminen
- Kalastaja ja vapaa-ajan vietto

3. Kalastuksen muutokset

- Ovatko käsitykset ammatista myöhemmin muuttuneet ?
- Tapahtuneet siirtymiset pyyntimuodosta toiseen, taustatekijät: pyyntitekniikan kehittäminen/ edelläkävijäkalastajat/ lähiyhteisön suhtautuminen/ kalakantojen muutokset/ tukimuodot/ säätely jne.
- Suhtautuminen taloudelliseen riskinottamiseen: pääoman kasvattaminen, velat, ym.
- Kalastajan liikkuvuushalu ja mahdollisuudet siirtyä toiselle pyyntialueelle. Liikkumisen edut ja haitat (kustannukset/perhe-elämä/ markkinointi)
- Kalastuslupien saatavuus - mahdolliset ongelmat ja vaikutus kalastukseen

4. Kalastuksen lopettaminen

- Mahdollisten lopettamissuunnitelmien motiivit ja taustat
 - Jos kalastaja on aikonut lopettaa kalastuksen, millä tavalla hän on siihen varautunut ?
- Kalastuksen lopettaminen ja toimeentulomahdollisuudet
 - Mistä kalastaja saisi tuloja jos joutuisi lopettamaan kalastuksen (muut ammatit/ puolison tulot/ työttömyyskorvaukset/ muu sosiaaliturva tms.) ja minkälainen toimeentulo tällöin olisi?

5. Kalaresurssit ja kalastuksen ohjaus

- Kalavarojen jatkuvuus ja riittävyys kalastajan näkökulmasta.
- Mahdollinen ylikalastus (sisävesialueella esim. muikkukannat) ?
- Kalastuksen säätelytarve: säätelykeinot ja -kohteet kalastajien näkökulmasta
- Tarvitseeko ammattikalastusta säädellä ? Jos, niin miten kalastusta tulisi ohjata ? ³
 - Kokeeko kalastaja luonnonlohen suojelun tarpeellisenä ?
 - Onko luonnonlohen säätelytarve perusteltu riittävän hyvin ? Miten säätely vaikuttaa kalastajan toimintaan ?
 - Mitä kalastaja on tehnyt säätelyn aiheuttamien ongelmien korjaamiseksi ?
 - Ovatko viranomaiset päätöksissään kohdelleet kalastajia tasapuolisesti ?
 - Kalalajikohtaiset kiintiöt ja ITQ-järjestelmä. Mikä järjestelmissä on hyvää, mikä huonoa ?
- 'Yleisen mielipiteen' ja lähiyhteisön merkitys
- Kalastuslupien myöntäminen: ketkä ja millä perusteella ?
- Kalastuskiistat
- Kalastuksen valvonnan ongelmat.
- Keiden tulisi valvoa kalastusta ja kalakauppaa ?
- Kalastuksen tukimuodot. Mikä on tukimuotojen merkitys kalastuksessa (erikseen kalastus- ja eläkevakuutukset, lainat ja avustukset).
- Vähäarvoinen kala: merkitys ja tulevaisuudennäkymät. ²

² Vain sisävesialueen osalta

³ Vain merialueen osalta

6. Kilpailu ja yhteistyö

- Yhteistyön sujuvuus kalastusyrityksen sisällä, toimivuus ja ongelmakohdat:
- Ruokakunnan jäsenten osallistuminen kalastustoimintaan, myös mitkä tekijät estävät potentiaalisia muita ruokakunnan jäseniä osallistumasta toimintaan.
- Eri yrittäjien keskinäinen yhteiskalastus/ palkolliset (esim. troolaukset ja talvinuotto), miten ratkaistu, toimivuus ja ongelmakohdat.
- Kalastajien väliset yhteistyömuodot: viralliset ja vapaamuotoiset, edunvalvonnan toimivuus, yhteistyö markkinoinnissa, jne.
- Muut yhteistyökuviot, joissa kalastaja mukana.
- Kalastajien välinen kilpailu, ongelmat ja uhat.
- Vapaa-ajankalastajien yms. aiheuttama kilpailu ja mahdolliset ongelmat.
- Suhtautuminen uusien kalastajien alalutuloon. Jos tulisi rajoittaa miten ?

7. Tiedon saaminen ja päätöksenteko

- Ohjauksen ja neuvonnan saanti päätöksentekoa varten.
 - Oletteko mielestänne tehneet virheinvestointeja, mitkä ovat johtuneet pääosin siitä, että teitä ei ole informoitu riittävästi ?
 - Mistä kalastaja saa tietoa päätöksentekoaan varten:muut kalastajat/ lehdistö/ järjestöt/tv/radio/ tms.
- Missä muodossa ja mistä kalastaja haluaa tietoa.
- Kalastukseen liittyvä jatko- ja täydennyskoulutus: minkälaisia kokemuksia ja tarpeita.
- Mihin aihepiiriin (pyyntitekniikka, kalan käsittely, markkinointi ym.) liittyviä koulutustarpeita kalastajalla on ?
- Missä muodossa koulutus tulisi järjestää ?

8. Kalatalousalan instituutiot

- Suhtautuminen kalavedenomistajien järjestöihin.²
- Asenne kalatalousviranomaisten, neuvonnan ja tutkimuksen toimintaan.
 - Missä kalatalousalan toimijat (esim. hallinto, neuvonta, tutkimus) ovat onnistuneet/epäonnistuneet ?
- Kalastajien ja hallinnon/neuvonnan/tutkimuksen välisten yhteistyömuotojen kehittämismahdollisuudet.

9. Muutokset ja tulevaisuus

- Kalastajan suhtautuminen EU:hun (uhka/mahdollisuus).
- Kalastusperinteen jatkuminen:
 - Jos kalastajalla lapsia, jatkaako joku heistä kalastusta, kuinka todennäköisesti ? Jos ei niin miksi ?
- Ongelmat ja epävarmuustekijät, jotka vaikeuttavat tulevaisuuden (ja investointien) suunnittelua.
- Ympäristökysymykset (pyydysten likaantuminen/ kalojen myrkkypitoisuus).
- Kalastaja tyytyväisyys pyyntivälineistön kuntoon (aluksen koko/rakenne/aluksen tekniikka/pyydykset/ pyydysten rakenne).
- Kalastuksen kannattavuuden kehittämismahdollisuudet:
 - Kalastuskustannuksien vähentäminen: miehistöä karsimalla, kalastusmatkojen lyhentäminen, lisäinvestoinnit vai siirtyminen pienimuotoisempaan kalastukseen tms.
- Kalan jalostus ja markkinointi.
 - Onko kalastaja tyytyväinen nykyiseen markkinointiin ? Mitä ongelmia siinä on ? Miten olette yrittäneet poistaa niitä ? Miten suhtaudutte omatoimiseen jalostukseen ja markkinointiin ?
- Kalastajan asenne toimintamuotojen monipuolistamiseen: kalastusmatkailu/oheistuotteiden myynti/jalostus/ markkinointiyhteistyö kalastajien kanssa.
- Missä muodossa kalastaja voisi harjoittaa markkinointiyhteistyötä kalatukkujen kanssa (muutakin kuin toimittaa kalaa) ? Entä muiden yrittäjien (mm. maatalousyrittäjät) kanssa ?
- Kalastajan mahdollisuudet siirtyä kokonaan muuhun työhön/ammattiin.
- Suomen ammattikalastuksen tulevaisuudennäkymät (uhkia ja mahdollisuuksia) toimintaedellytykset, kalan hinta, ammattikalastajien määrä, kalastuksen luonne

² Vain sisävesialueen osalta

ESIMERKKI HAASTATTELUMUISTIINPANOSTA. Kalastajan identifioinnin välttämiseksi kalastajatunnus ja tekstin osia poistettu ja merkitty tähdellä.

Kalastajatunnus *.

Haastateltava oli vaikeasti tavoitettava troolikalastaja, jonka sain kiinni puhelimella aluksesta Kaskisten edustalta ja hän lupasi soittaa kun tulee seuraavan kerran kotiin. Hän soitti 8.12 ja haastattelu sovittiin seuraavaksi päiväksi, muuten se olisi siirtynyt taas viikkoja. Strukturoituun haastatteluun meni aikaa vähän yli tunti, myyntitulot ja kalastuskustannukset jäivät selvittämättä, koska kirjanpito oli tilitoimistossa. Hän ei suostunut, että minä olisin ottanut yhteyttä, vaan aikoi itse ilmoittaa puhelimella tarvittavat tiedot. Haastateltava suhtautui haastatteluun aika myönteisesti, vaikka olikin sitä mieltä, että tutkimukset ovat vaikuttaneet silakan menekkiin. Silakan kulutus ruokakalana on romahtanut myrkkypitoisuuksista julkaistujen tutkimustulosten vuoksi. Haastateltavan mielestä, menekin voisi parantaa vain uusilla tutkimuksilla, joissa todettaisiin silakka jälleen terveelliseksi ravinnoksi.

Haastateltava asui rivitaloasunossa avovaimonsa kanssa. Lapsia heillä ei vielä ollut, mutta kaksi kissaa ja lintua kuuluivat perheeseen. Koti oli siisti ja viihtyisä nuorempien asunto. Haastattelun alussa tarjottiin kahvit. Mennessäni haastateltava oli yksin kotona, mutta teemahaastattelun aikana vaimo tuli sisarensa ja tämän pienen pojan kanssa kotiin, jonka jälkeen haastattelu vähän häiriintyi. Myös lintujen kirkaisuja kuuluu teemahaastattelun aikana. Haastattelu kesti vain noin kaksi tuntia. Haastateltava vastasi kysymyksiin lyhyesti, eikä osannut oikein pukea sanoiksi asioita johtuen varmaan nuoresta iästä ja siitä että hän on ollut kalastajana vain noin neljä vuotta. Kalastusammatti oli tullut perintönä avovaimon isältä, joka on ollut ammattikalastaja. Haastateltava oli ollut hänen mukanaan troolaamassa ja kiinnostunut ammatista niin paljon, että oli jättänyt vakituisen autonkuljettajan työn ja ryhtynyt jatkamaan ammattikalastajana. Eläkkeellä oleva appiukko on vielä kalastuksessa mukana.

Haastateltava oli ostanut troolialuksen noin neljä vuotta sitten, toisen kalastajan kanssa porukassa, mutta on viime vuonna lunastanut aluksen kokonaan itselleen. Aluksella on kaksi kalastajaa töissä ja he saavat palkan saalisosuutena. He olisivat valmiita ulottamaan pyyntimatkoja eteläiselle Itämerelle saakka. Haastateltava aikoi pysyä kalastajan ammatissa, joka oli hänen mielestään kiinnostava ja vapaa ammatti, joskin raskasta työtä.

Haastateltava ei kuulunut mihinkään kalastusseuraan, eikä hän oikein tiennyt mistä saa tarvittaessa neuvoja. Muutenkaan hän ei ollut osallistuva kalastaja johtuen siitä, että hän on paljon poissa kotoa, kalastusreissuilla. Ja kun tulee kotiin niin ei halua lähteä mihinkään. Viime vuonna hän oli ollut 270 vuorokautta kalastamassa. Kalastaja oli kiinnostunut kaikesta tekniikasta jolla voi helpottaa työtä troolipyynnissä ja oli valmis investoimaan siihen.

Investointiavustuksia kalastaja ei ollut saanut, kunnan asioita päättävä viranomainen oli pannut vastaan, koska alus ei työllistänyt kotikunnastaan yhtään ihmistä. Taikka hän oli hakenut avustusta väärässä järjestyksessä, jolloin kunnanviranomaiset eivät olleet puoltaneet hakemusta, sillä valtio oli jo myöntänyt kalastajalle avustusta * markkaa. Avustus oli jäänyt kuitenkin saamatta valituksesta huolimatta, koska kunnasta ei oltu sitä puollettu. Tästä johtuen suhteet kuntaan olivat huonot ja kalastaja harkitsikin kunnasta pois muuttamista.

Kalastaja oli aktiivinen sopeutuja ja valmis kehittämään kalastusta ja oli kiinnostunut koulutuksesta, laivurin lupakirjojen suorittamisesta varsinkin. Pyyntitekniikkaa ei enää voinut hänen mielestään aluksessa kehittää, mutta kylmävarasto ja muita työtä helpottavia laitteita pitäisi vielä hankkia. Säätely ei koskenut häntä. Myöskään kalastus lupien saantiongelmia ei ollut, koska hän kalastaa valtion vesillä. Vapaa-ajan kalastajat eivät olleet häntä häirinneet mitenkään. Harrastuksia haastateltavalla ei ollut, eikä hän osallistunut mihinkään yhteisten asioiden hoitoon.

PUHELINHAASTATTELULOMAKE. Alaviitteet lisätty jälkikäteen.

1. Numero_____ (tilasto)

2. Kalastajan nimi_____

Osoite_____

Kotipuhelin_____ Matkapuhelin_____

3. Kotikunta_____

4. Syntymävuosi_____

5. Mitä pyydyksiä olette käyttänyt muikun kalastuksessa? (v. 1994, voi olla useampia vaihtoehtoja) ¹⁾

1. Trooli	☐
2. Talvinuotta	☐
3. Kesänuotta	☐
4. Verkko	☐
5. Rysät, paunetit	☐

6. Mihin seuraavista ryhmistä katsotte kalastuksenne ensisijaisesti kuuluvan? (v. 1994, jos lopettanut: viimeisen kalastusvuoden osalta, vain yksi vaihtoehto!)

Merialue

1. Troolarit	☐
2. Ajoverkkoja/-siimoja käyttävät alukset (lohi)	☐
3. Seisovia pyydyksiä käyttävät alukset (lohi)	☐
4. Suomenlahdella lohta kalastavat	☐
5. Sekaryhmä	☐
6. Muilla aluksilla kalastavat	☐

Sisävesialue

1. Troolari	☐
2. Talvinuotta	☐
3. Muut pyyntimuodot	☐

¹ Vain sisävesialueen osalta

7. Kuinka monta kuukautta olette vuonna 1994 harjoittanut kalastusta ?

_____kk

8. Osallistuivatko vuonna 1994 muut ruokakunnan jäsenet kalastustoimintaan ? ¹

1. Ei ☐ 2. Kyllä, kuinka monta ? _____kpl (haastateltavan lisäksi)

9. Mikä oli kalastuksen osuus kokonaistuloistanne vuonna 1994.

	Henkilökohtaisten kalastustulojen osuus	Ruokakunnan kalastustulojen osuus
1. Alle 10 %	☐	☐
2. 10-19 %	☐	☐
3. 20-29 %	☐	☐
4. 30- 49 %	☐	☐
5. 50- 80 %	☐	☐
6. Vähint. 80 %	☐	☐

10. Saalisilmoituksen toimittaminen RKTL:een.

Olen toimittanut saalistiedot:

1. vuosittain, myös vuoden 1994 osalta ☐
 2. viimeksi vuonna _____
 3. En ole palauttanut saalistiedustelua ☐
 4. En osaa sanoa ☐

Jos ette ole toimittanut saalistietoja niin miksi ? ²

5. Olen lopettanut ammattimaisen kalastuksen kokonaan ☐
 6. En ole kalastanut v. -94 (ei lopettanut kokonaan) ☐
 7. Kalastus on vähäistä ☐
 8. Toinen ilmoittaa saaliini (yhteiskalastus), kuka? _____ ☐
 9. Saalistiedustelua on vaikea täyttää ☐
 10. Muuta, mitä ? _____ ☐

11. Arvio vuoden 1994 muikkusaaliistanne: _____ kg ¹

Mitkä ovat saalisilmoitusten lähettämisessä ilmenevät ongelmat ? _____

¹ Vain sisävesialueen osalta

² Merialueella vuoden 1993 ja sisävesillä vuoden 1994 osalta

ESIMERKKI SANATARKASTI PUHTAAKSIKIRJOITETTUA HAASTATTELUA (K= haastattelija, H= haastateltava, H1= haastateltavan veli)

K: No minkälainen tota niin sul on nyt käsitys sitten ammatin kehittymisestä sun kohdallasi juuri, kun sää aattelet sitä, että silloin, kun sää aloitit, että se on nyt, onks sen rasittavuus kasvanu tai onko se rasittava ammatti, sesonkiluantone?

H: On se rasittava, kyl se..valvomist helvetin paljo. Jos..jos vähänki näin niinko nyt, nyt sitte niinko, et tota saaliit on ollu vähän piänemmät, enemmän tarttis olla, on se valvomist, rasittavaa hommaa se on, ei siit kyl mihinkään pääs ja tressi tual merel aina, ni pyyrykset ol ulkon ja kyl se sitä on.

K: Eliikkä siinon turvallisuudestakin stressi mahdollisesti..

H1: On, jos..no helvetis kyl meil semmosii tilanteit on..

H: No on turvallisuus, mut yhtä paljon siit, et misä nyt, kyl se nyt, kun 18-20 lenkkiiki on tual, ajelehtii tual ja kuin pal ruppee yäl tuulemaan ja ruppeeks satamaa lunta ja tämmösii näi, et syksyset yät

H1: ..ja sit..sit..siin on just se..

K: Paljonko sulla on lenkissä verkkoja?

H: No se riippuu vähän näit uusii, näit kirkkai on tota viitisentoist, viistoist verkkoo sanotaan ja mustii on tommonen kaksykymmentkaks, et siit tulee se 500 metrii lenkilt, reilukin, mustist tule vähä enempi.

H1: Ja kyl täytyy sanoo, et tämä viranomaistoiminta, niin kyl se on lisänny tämmösen piänen, nimenomaan piänen lohipaatin omistajan stressii oikeen helvetist, kyl se kaikkii, mut ton tyyppinen rauhotus, ko nyt on ollu, et se on vuasperiodi ja sit se alka nollist, ni jumalauta viime vuannakin, ko kesäkuu 15. päivä alkaa rauhotus, koko vuaden paatti seiso ja tammikuu 1. päivä kiintiö nollautuu ja alkaa uurestaa alust ja kaikki ryysii ulos niin pal, ko pääsee. No kyl tommone piäne mopen kans, ni siäl on ihan kuses saatana, jäis..

H: Ei siäl missään jäis ajeta..

H1: No kyl siäl ny nii helvetist o jäis ajettu leutoina talvin..saatana viime vuannaki meni perspeili halki ja älä nys semmosii puhu, ettei jäis o ajettu, ko halkes saatana perseki viime vuannaki jäis, kyl siäl nii helvetist..kaik jäähdytysputket kappaliks meni alta ja..

H: On sil koitettu ajjaa tollai..

H1: Niin on koitettu, mutko ei sil pääse, mut et se johtu, et tämä, tämmönen rauhotussysteemi ja kyl se kaikil muillaki sama o..kato kuin kävi sen, tonkin ton, ku ajo toho..., saatana kaik muavi lähti pohjast poies ja..

H: Kyl se selvä on, et jos kokonaiskiintiö, mikä on jaettu..

H1: Kannelle meni pohjaan perkele kokonaan, ko ajo jääs..

H: ..kokonaiskiintiö eikä sitä ol jaettu kalastajil millään taval, ni kauhia kilpailu ja lähdetään aina kovemmil keleil ulos ja näin päin pois, se on aivan selvä asia.

K: Eliikkä kalastukseen lähdön kynnys aina..ja aina pienenee riippuen siitä, paljonko kiintiö on käytettävä, paljonko siton jäljellä tätä yhteiskiintiö..elikkä se, sanotaanko, se parantas sitä tilannetta huomattavasti, jos se yksilöitäs kalastajakohtasesti vai paattikohtasesti. Mikä siinä olis sitte semmone hyvä ratkasu?

H: Nii-i.., mitä siin ny sit, piänemmil paateil vois olla tiätysti paattikohtasesti, jos se on niinko per äijä, ni emmää tiärä sitte, piänis paateis ol koht, ko yks äijä enää..

H1: No se o nyt jo menny siihe. Seki o huano. Seki o lai vastastaki, mut et se o muutenki huano, ko äijät painaa yksinäs tual.

K: Eliikkä se on aika moinen turvallisuustekijä..

H1: Se on nii helvetimmoine, et jos joskus joku haveri tulee, ni se o sitä myöte selvä. Ei siinä mittä voi tehrä, jos äijä jää paulaan kiinni, ni sinne menee saatana, ko yksi ajaa..ja ylös ei millään pääse, se on sitä myäten selvä.

K: No nyt, kun tuota niin..

H1: Meijänki kavereit, kuin pal niit on hukkunu tuttui miähii, saatana, kolmen vuade aikana.

KALATUTKIMUKSIA – FISKUNDERSÖKNINGAR

Aiemmin ilmestyneitä julkaisuja

75. NYLANDER, E. ja PRUUKI, V.:

Tornionjoen vesistön kalastustilastot vuosilta 1991 ja 1992.

(Fiskestatistik för Torne älvs vattensystem, åren 1991–1992.) (The Fishery Statistics of the Tornionjoki River Basin in 1991 and 1992). 26 s. + 10 liites. Helsinki 1994.

76. AALTO, J. ja RAHKONEN, R.:

Gyrodactylus salaris -loisen esiintyminen, haitallisuus ja torjunta.

(Förekomst, skadlighet och bekämpning av parasiten (*Gyrodactylus salaris*).) (The Distribution, Adverse Effects and Prevention of the Parasite (*Gyrodactylus salaris*)). 50 s. + 2 liitettä. Helsinki 1994.

77. VEHANEN, T.:

Järvitaimenistutusten tuloksellisuus Pohjois-Suomessa.

(Resultat av utplantering av insjööring i norra Finland.) (Importance of Environment and Stocking Density for the Efficiency of Brown Trout Stocking in Northern Finland.) 50 s. + 2 liitettä. Helsinki 1994.

78. TAMMI, J. ja KUIKKA, S.:

Hauen ravinnonkäytön ajallinen ja alueellinen vaihtelu kutuaikana.

(Gäddans näringsanvändning -temporära och spatiella variationer under iektiden) (The Spatial and Temporal Variation in the Food and Food Consumption of Northern Pike (*Esox lucius* L.) during the Spawning Period). 43 s. Helsinki 1994.

79. KEMPPAINEN, S.:

Kiiminkijoen vapakalastuksen kehitys vuosina 1989–1992.

(Utvecklandet av spöfisket i Kimminge älv åren 1989–1992.) (The Development of Rod Fishing in the River Kiiminkijoki from 1989–1992). 39 s. + 7 liitettä. Helsinki 1994.

80. MÄKI-PETÄYS, A., MUOTKA, T., TIKKANEN, P., HUUSKO, A., KREIVI, P. ja KUUSELA, K.:

Kokoluokkien väliset erot taimenen poikasten mikrohabettaattien käytössä.

(Forellungens utnyttjande av mikrohabetta: skillnader mellan olika storleksklasser.) (Size-Class Differences in Microhabitat Use by Juvenile Brown Trout.) 38 s. + 6 liitettä. Helsinki 1994.

81. HUUSKO, A., VEHANEN, T. ja KORHONEN, P.:

Järvitaimenistutusten tuloksellisuus Kuusamon alueella vuosina 1972–1988 Carlin-merkkipalautuksiin perustuen.

(Resultaten av utplanteringar med insjööring i Kuusamo med hjälp av Carlin-märkningarna åren 1972–1988.) (Results of Stocking with Carlin-Tagged Brown Trout (*Salmo trutta* L.) in the Kuusamo Area in 1972–1988.) 41 s. Helsinki 1994.

82. SALMI, P., JUVONEN, L., LAAMANEN, K., PIIPPONEN, M. ja PITKÄNEN, M.:

Kenen ehdoilla kalavaroja hyödynnetään? Onkamojärven kalastuskiistan taustoja.

(På vems villkor utnyttjas fiskresurserna? Bakgrundsfaktorer angående fiskekonflikten kring sjön Onkamojärvi.) (On whose terms will the fish resources be harvested? Some background of the Lake Onkamo fishery conflict.) 33 s. Helsinki 1994.

83. SALMI, J., SALMI, P. ja SETÄLÄ, J.:

Ammattikalastajien kalan markkinointi. Ongelmat ja kehittämisedellytykset Pohjois-Satakunnan rannikolla.

(Yrkesfiskarnas marknadsföring av fisk. Problem och utvecklingsförutsättningar längs kusten i norra Satakunda.) (The marketing of fish products by professional fishermen. Problems and advancement in the Bothnian Sea.) 96 s. Helsinki 1994.

84. MIKKOLA, J. ja SAURA, A.:

Viemäristä lohijoeeksi –Vantaanjoen vaelluskalatutkimuksia vuosilta 1987–1993.

(Från kloak till laxälv –Vandringsfiskundersökningar i Vanda åren 1987–1993) (From sewer to salmon river – studies on migratory fish in the River Vantaanjoki from 1987–1993). 103 s. Helsinki 1994.

85. Valtion kalanviljelyn XVIII neuvottelupäivät.

(Statens XVIII fiskodlingskonferens) (State fish culture conference, No. XVIII). Yrjö Lankinen ja Juhani Pirhonen (toim.). 102 s. Helsinki 1994.

86. LAAMANEN, M., AHVONEN, A. ja JUTILA, E.:

Metsätalouden toimenpiteiden vaikutus Isojoen vesistön kalastukseen ja vesistön tilaan – tiedustelututkimus.

(Effekter av skogsbruksåtgärder på fisket och på vattendragets tillstånd i Isojoki-Lappfjärds å – gallupundersökning) (Effects of forestry on fish and fishing in the river Isojoki watercourse – questionnaire survey). 49 s. + liite. Helsinki 1994.

87. JUTILA, E., KARTTUNEN, V. ja NIEMITALO, V.:

Parempi kivi koskessa kuin kymmenen rannalla — Erilaisten kunnostusmenetelmien vaikutus taimenen poikasmääriin Iijoen sivujokien koskissa.

(Bättre en sten i forsen än tio på stranden — Olika restaureringsmetoders inverkan på öringsyngel i forsarna i Ijo älvs biflöden) (Better one stone in the rapid than ten on the bank — Influence of various restoring methods on the parr densities of brown trout in the rapids of the tributaries flowing into the Iijoki River). 29 s. + liite. 29 s. Helsinki 1994.

88. MAKKONEN, J., TOIVONEN, J., PIIRONEN, J., PURSIAINEN, M. JA MÄKINEN, K.:

Järvilohen (*Salmo salar* m. *sebag* Girard) säilyttäminen ja kalastus Vuoksen vesistössä Carlin-merkintöjen perusteella.

(Bevarande och fiske av insjöläx (*Salmo salar* m. *sebag* Girard) i Vuoksens insjösystem, undersökning med hjälp av Carlin-märkningar) Maintenance and fishing of landlocked salmon (*Salmo salar* m. *sebag* Girard) on the basis of Carlin-tagging in the Vuoksi watercourse) 65 s. + liitt. Helsinki 1995.

89. NYLANDER, E. JA ROMAKKANIEMI, A.:

Tornionjoen meritaimen ja sen kalastus

(Havsöringen i Torne älv och havsöringsfisket) (Sea trout and fishing in the Tornionjoki River) 63 s. + liitt. Helsinki 1995.

90. URHO, L., KAUKORANTA, M., KOLJONEN, M.-L., LEHTONEN, H., LEINONEN, K., PASANEN, P., RAHKONEN, R. JA TOLONEN, J.:

Uusien kalalajien ja -kantojen tuonnin mahdollisuudet

import av nya fiskarter och -bestånd) (Possibilities for importing new fish species and stocks) 74 s. He(Möjligheter tillförsinki 1995.

91. VEHANEN, T.:

Rakennettujen jokien kalataloudelliset edellytykset.

I. Kalakannat ja kalastus. II. Kehittämistiedustelut (Fiskeriekonomiska förutsättningar i utbyggda älvar. I. Fiskbestånd och fiske. II. Utvecklingsgallupar) (Fish stocks and fisheries in large regulated rivers in northern Finland. I. The current state and fish stocks and fisheries. II: Development enquiries) 39 s. + liitt. + 28 s. + liitt. Helsinki 1995.

92. SALMI, P., HUUSKO, A.:

Muikun talvinuottoaus ja muikkukannat Kuusamossa

(Vinternotfångst av siklöja (*Coregonus albula* L.) och siklöjebestånden i Kuusamo) (Winter seine fishing of the vendace (*Coregonus albula* L.) in the Kuusamo area, northern Finland with implications on stock dynamics) 42 s. + liite. Helsinki 1995.

93. URHO, L.:

Kalatäit kalojen terveysriskinä.

(Fisklus som hälsorisk för fisken). Fish lice as a health risk for fish). 19 s. Helsinki 1995.

94. RAHKONEN, R. KILPELÄ S.-S., PASTERNAK, M.:

Lohikalajien paistauti ja sen torjunta. Kirjallisuuskatsaus

(Furunkulos hos laxfiskar och bekämpning av den. Litteraturoversikt). (Furunculosis of salmonids and its prevention. A review of the literature). 47 s. Helsinki 1995.

95. KEMPPAINEN, S., NIEMITALO, V., LEHTINEN, E., PASANEN, P.:

Lohen ja meritaimenen istutustutkimukset Kiiminkijoen

(Utplanteringsforskning gällande lax och havsöring i Kimo älv). (Stocking research on salmon and sea trout in the River Kiiminkijoki). 36 s. + 10 liitt. Helsinki 1995.

96. Kalakantojen monimuotoisuuden hoito. Valtion kalanviljelyn XIX neuvottelupäivät.

Toim. Petri Heinimaa ja Keijo Juntunen. (Statens XIX fiskodlingskonferens) (State fish culture conference, No.XIX). 40 s. Helsinki 1995.

97. KREIVI, P., MUOTKA, T., TIKKANEN P., HUUSKO, A., MÄKI-PETÄYS, A., KUUSELA, K.:

Taimenen poikasten ravinnonkäyttö Kuusamon Kuusinkijoen

(Öringsynglens födoätningsvanor i Kuusinkijoki i Kuusamo) (Diet composition and prey preferences of juvenile brown trout in the river Kuusinkijoki). 32 s. + 3 liitt. Helsinki 1995.

98. TURUNEN, J.-P.:

Ympäristöpoliittisten ristiriitojen sovittelumenettely. Esimerkkitaipauksena lohenkalastuksen järjestäminen.

(Medling i miljöpolitiska konflikter med laxfisket som exempel) (Environmental dispute resolution procedure for conflicts. A case study: the management of salmon fishing) 46 s. Helsinki 1995.

99. MUTENIA, A., JANTUNEN, P., SALMINEN, A.:

Avoperäysäpyynnin soveltuvuus siian kalastukseen Lokan ja Porttipahdan tekojärvillä.

(Ryssjor med öppen botten som fångstredskap i de konstgjorda sjöarna Lokka och Porttipahta) Fishing of whitefish with open-end trap nets in the reservoirs of Lokka and Porttipahta Reservoirs). s. 1-12 + liitt.

SALMINEN, A., MUTENIA, A.:

Ammatti- ja luontaiselinkeinokalastuksen kannattavuus Lokan tekojärvellä vuosina 1989-1991.

(Yrkes- och naturämningsfiskets lönsamhet i Lokka konstgjorda sjö åren 1989-91) (Profitability of commercial and traditional fisheries in the Lokka reservoir from 1989-1991) s. 19-34. Helsinki 1995.

100. Luonnontilan muutokset Konnevedessä - 25 vuotta vesiluonnon tutkimusta.

(Förändringar i sjön Konnevesis naturtillstånd - 25 års studier av insjönaturen) (Changes in the Natural State of Lake Konnevesi: Aquatic Research over Twenty-Five Years). Toim. Pentti Valkeajärvi. 167 s. Helsinki 1995.

101. Neutraloinnin vaikutukset happamoituneen metsäjärven ekosysteemiin. Iso Valkjärven kalkituskokeen tuloksia vuosilta 1990-1993

(Effekterna av neutralisering på ekosystemet i en försurad sjö Resultat av kalkningsförsöken i sjön Iso Valkjärvi under åren 1990-1993) Martti Rask ja Marko Järvinen (toim.). 84 s. Helsinki 1995.

102. KIRJAVAINEN, E.:

Haudontalämpötilan vaikutus ravun poikastuottoon ja poikasten laatuun

(Kläckningstemperaturens inverkan på kräftans yngelproduktion och yngelkvalitet) (The Effects of Incubation Temperature on the Fry Production of Crayfish and the Quality of Fry). 27 s. Helsinki 1995.

103. TAMMI, J.:

Rehevöitymisen vaikutukset kaloihin, kalakantoihin ja kalastukseen - kirjallisuuskatsaus

(Eutrofieringens effekter på fisk, fiskbestånd och fiske - litteratursöversikt) (The Effects of Eutrophication on Fishes, Fish Stocks and Fisheries - A Literature Review). 66 s. Helsinki 1996.

104. SAURA, A., MIKKOLA, J.:

Henkiin herätetty lohijoki - Kymijoen vaelluskalatutkimuksia vuosilta 1992-1994

(En laxälv som återuppstått - Vandringsfiskundersökningar i Kymmene älv å 1992-1994) (Revived salmon river - Studies on migratory fish in the River Kymijoki from 1992-1994). 100 s. Helsinki 1996.

105. RAITANIEMI, J., HEIKINHEIMO, O., MIKKOLA, J.:

Vaellussiika - Uudenmaan rannikon tuottoisa istutuskala

(Vandringsiken - resultatrik utplantering längs den nyländska kusten) (Whitefish (*Coregonus lavaretus* (L.)) - Successful Stocking on the Coast of the Province of Uusimaa). 28 s. Helsinki 1996.

106. KORHONEN, P., KOSKINIEMI, J., TOLONEN, K.:

Taimenen ja kotiutetun puronierjän tila Ylä-Kemijoen vuosina 1993 - 1994

(Öringens och den införda bäckrödingens situation i Kemi älvs övre lopp åren 1993 - 1994) (The State of Brown and Stocked Brook Trout Populations in the Upper Part of the Kemijoki River between 1993 and 1994). 42 s. + 8 liitt. Helsinki 1996.

107. LAPPALAINEN, A., PÖNNI, J.:

Suomenlahti kalastajan silmin - Tutkimus Suomenlahden likaantumisesta ja vapaa-ajankalastuksesta

(Finska viken ur fiskarens synpunkt - En undersökning av föroreningen av Finska viken och fritidsfisket) (The Gulf of Finland in the Fisherman's eyes - Pollution and Recreational Fishery in the Gulf of Finland). Helsinki 1996.

108. MAKKONEN, J., PIIRONEN, J., PURSIAINEN, M., TOIVONEN, J., KOLARI, I.:

Pyyntitavat heikentävät järvitaimenen istutustulosta - Vuoksen vesistöalueella vuosina 1979 - 1992 tehtyjen Carlin-merkintöjen tulokset

(Utplanteringsresultatet för insjööring försämrats av fångstmetoderna - Resultat av Carlin-märkningar i Vuoksi insjösystem åren 1979 - 1992) (Fishing methods decrease the impact of stocking brown trout - Results of Carlin tagging experiments in the Vuoksi watercourse from 1979 - 1992). 105 s. + liite. Helsinki 1996.

109. PYLKKÖ, P., POHJANVIRTA, T., PURSIAINEN, M.

Nieriän (*Salvelinus alpinus*) silmäsamentumat

(Grunling av ögat hos röding (*Salvelinus alpinus*)) (Cataract of Arctic charr (*Salvelinus alpinus*)). 21 s. Helsinki 1996

110. Istutuspoikasten elinkaari - mätimunasta saaliiksi, Valtion kalanviljelyn XX neuvottelupäivät

(Utplanterade yngels livscykel - från romkom till fångst, Statens fiskodlings XX diskussionsdagar) (Fish stocking - lifecycle eggs to catch, State Fish Culture Conference, No. XX). Jarmo Makkonen ja Markku Pursiainen (toim.). 103 s. + 4 liitettä. Helsinki 1996.

111. RAHKONEN, R., PASTERNAK, M., POHJANVIRTA, T., PYLKKÖ, P., LINDÉN, J.:

Kokeita Apoject 1-Fural paisetautirokotteella 1993-1995

(Försök med Apoject 1-Fural furunkulosvaccin 1993-1995) (Experiments with Apoject 1-Fural Furunculosis Vaccine, 1993 - 1995). 24 s. Helsinki 1996.

112. SOMPPI, K., RAITANIEMI, J., RASK, M.:

Kalkituksen vaikutukset särki- ja ahvenkantoihin Etelä-Suomen happamoituneissa pikkujärvissä
(Kalkningens effekter på mört- och abborrbestånd in södra Finlands försurade sjöar) (The Effects of Liming on Roach and Perch Populations of Small Acidified Lakes in Southern Finland). 41 s. + 9 liitettä. Helsinki 1996.

113. Inarijärven pohjasiika — Istutusten merkitys. (Storsiken i Enare träsk - utplanteringsarnas betydelse) (Sparsely-raked Whitefish from Lake Inari: Results from Stocking). Emo Salonen (toim.), 90 s. Helsinki 1996

114. SALMINEN, M.:

Istutusiän ja -koon merkitys merilohen vaelluspoikasten istutuksissa

(Utplanteringsålderns och -storlekens betydelse vid utplantering av smolt av havlax) (The Influence of Stocking Age and Size on the Results of Salmon Smolt Stocking). 59 s. Helsinki 1996.

115. PARMANNE, R., SETÄLÄ, J.:

Silakan rehukalastuksen taloudellinen merkitys ja vaikutus silakkakantoihin
27+18 s. Helsinki 1996.

